

CENTRUM DORADZTWA ROLNICZEGO W BRWINOWIE

ODDZIAŁ W POZNANIU

Danuta Nowak

OCHRONA WÓD PRZED ZANIECZYSZCZENIAMI W KONTEKŚCIE PRAWA WODNEGO

POZNAŃ 2019

**Centrum Doradztwa Rolniczego w Brwinowie
Oddział w Poznaniu**

Danuta Nowak

**OCHRONA WÓD
PRZED ZANIECZYSZCZENIAMI
W KONTEKŚCIE PRAWA WODNEGO**

Poznań 2019

**Centrum Doradztwa Rolniczego w Brwinowie
Oddział w Poznaniu**

ISBN 978-83-60232-88-0

Projekt okładki:
Alicja Zygmantowska

Skład, łamanie:
Justyna Stawna

Wydawca: Centrum Doradztwa Rolniczego w Brwinowie
Oddział w Poznaniu
ul. Winogrody 63, 61-659 Poznań;
tel. (0-61) 823-20-81; e-mail: sekretariat@cdr.gov.pl
www.cdr.gov.pl
Zlecenie nr 1/2019, nakład 1000 egz.

Spis treści

	WSTĘP	5
I.	ROLNICZE ŹRÓDŁA ZANIECZYSZCZENIA WÓD	6
II.	TERMINY I ZASADY NAWOŻENIA	7
III.	WARUNKI PRZECHOWYWANIA NAWOZÓW NATURALNYCH I POSTĘPOWANIE Z ODCIEKAMI	11
IV.	OBLICZANIE POJEMNOŚCI LUB/I MIEJSC DO PRZECHOWYWANIA NAWOZÓW NATURALNYCH	14
V.	PRZYKŁAD 1 – GOSPODARSTWO Z BYDŁEM MLECZNYM	17
VI.	PRZYKŁAD 2 – GOSPODARSTWO Z TRZODĄ CHLEWNA	22
VII.	DAWKI I SPOSOBY NAWOŻENIA AZOTEM	26
VIII.	SPOSÓB DOKUMENTOWANIA	33
IX.	REGULACJE PRAWNE	35
X.	ZAŁĄCZNIKI	36
	Zał. 1 Współczynniki przeliczeniowe sztuk rzeczywistych zwierząt gospodarskich na DJP	36
	Zał. 2 Wzory pomocne przy sporządzaniu obrotu stada – obliczanie sztuk przelotowych i stanów średniorocznych zwierząt gospodarskich	38
	Zał. 3 Sposób obliczania wymaganych pojemności zbiorników oraz powierzchni miejsc przechowywania nawozów naturalnych	39
	Zał. 4 Sposób obliczania pojemności płyty gnojowej i pojemności zbiornika na gnojówkę dla drobiu	41
	Zał. 5 Średnie roczne wielkości produkcji nawozów naturalnych i koncentracja zawartego w nich azotu w zależności od gatunku zwierzęcia, jego wieku i wydajności oraz systemu utrzymania	42
	Zał. 6 Jednostkowe pobranie azotu w kg/1t plonu	46
	Zał. 7 Zasoby azotu mineralnego wiosną, w warstwie gleby 0-60 cm (kg/ha)	47
	Zał. 7a Ilość azotu działającego po uprawie roślin bobowatych	47
	Zał. 8 Równoważniki nawozowe azotu z różnych źródeł w zależności od terminu stosowania	48
	Zał. 9 Maksymalne dawki azotu działającego ze wszystkich źródeł dla upraw w plonie głównym (uregulowany odczyn gleby, zbilansowane nawożenie MPK)	49
	Zał. 10 Umowa zbytu na nawóz naturalny – przykład	50
	Zał. 11 Ewidencja zabiegów agrotechnicznych związanych z nawożeniem azotem	51
	Zał. 12 Terminy stosowania nawozów azotowych mineralnych i naturalnych płynnych na GO w okresie od 1 marca do 15 października – województwa	52
	Zał. 13 Terminy stosowania nawozów azotowych mineralnych i naturalnych płynnych na GO w okresie od 1 marca do 25 października – województwa	54

WSTĘP

Woda to bardzo ważny składnik środowiska przyrodniczego. Warunkuje życie wszystkich organizmów żywych na ziemi. Tam gdzie nie ma wody, nie ma życia, nie ma przyrody – roślin, zwierząt, ludzi.

Woda jest podstawowym surowcem w produkcji rolniczej, decyduje o wysokości i niezawodności plonowania, jest niezbędna w chowie i hodowli zwierząt stanowiąc podstawowy czynnik rozwoju gospodarczego wsi. Dlatego należy popierać wszelkie działania, które chronią ilość i jakość zasobów wodnych. Zwiększająca się wciąż skala i koncentracja produkcji zwierzęcej oraz roślinnej bez odpowiednich unormowań dotyczących nadmiaru przenikania związku azotu do środowiska przyrodniczego gleby i wody może potęgować niepożądane tego skutki.

Od 2018 r. zmienił się sposób realizacji tzw. *Dyrektywy Azotanowej*, dotyczącej ochrony wód przed zanieczyszczeniami powodowanymi przez azotany pochodzenia rolniczego, którą Polska rozpoczęła wdrażać od 2004 r. Podstawą tej zmiany jest nowe *Prawo wodne*¹, na podstawie którego opracowano tzw. **program działań**², jeden **dla całego kraju**. Dotychczas realizacją dyrektywy azotanowej objęta była niewielka powierzchnia kraju (niecałe 4,5%), którą określano jako tzw. OSN³.

Obecnie wszyscy rolnicy, osoby/podmioty prowadzące produkcję rolniczą, w tym działy specjalne produkcji rolnej⁴ na terenie kraju **są objęci wspólnym programem działań**. Sposób realizacji działań wynikających z programu zależy od profilu gospodarstwa, jego powierzchni, położenia, skali i intensywności produkcji.

Poniżej przedstawiono wymogi wynikające z rozporządzenia nt. „*Program działań mających na celu ograniczenie odpływu azotu ze źródeł rolniczych oraz zapobieganie dalszemu zanieczyszczeniu*”.

---

¹ Ustawa Prawo wodne z dnia 20 lipca 2017 r. Dz. U. z 2017r. poz. 1566

² Rozporządzenie Rady Ministrów w sprawie przyjęcia „Programu działań mających na celu zmniejszenie ....” z dnia 5 czerwca 2018 r. Dz. U. z 2018r. poz. 1339

³ OSN - Obszary Szczególnie Narażone na zanieczyszczenia ze źródeł rolniczych

⁴ Ustawa O podatku dochodowym od osób fizycznych z dnia 26 lipca 1991 r. Dz. U. z 2018r. poz. 1509 z późn. zm.

I. ROLNICZE ŹRÓDŁA ZANIECZYSZCZENIA WÓD

Istnieje wiele źródeł zanieczyszczenia wód. Ich pochodzenie może być naturalne lub powodowane działalnością człowieka. Na wsi podstawowymi źródłami zanieczyszczeń są: niewłaściwie przechowywane i stosowane nawozy mineralne oraz nawozy naturalne (odchody zwierząt gospodarskich: obornik, gnojówka, gnojowica, wody gnojowe, pomiot ptasi), osady ściekowe, ścieki, kiszonki oraz nie zawsze właściwa gospodarka ściekami bytowo-gospodarczymi. Ze względu na charakter źródeł występowania zanieczyszczeń dzieli się je na:

- zanieczyszczenia punktowe,
- zanieczyszczenia obszarowe.

Zanieczyszczenia punktowe – powstają w gospodarstwie na niewielkiej powierzchni. Powodowane są nieszczelnością zbiorników na nawozy naturalne oraz szamb, niewłaściwym przechowywaniem kiszonek czy składowaniem obornika bezpośrednio na gruncie, co powoduje, że powstające z nich odcieki (źródło m. in. azotanów) przedostają się do wód.

Zanieczyszczenia obszarowe – pochodzą z dużej powierzchni użytków rolnych. Powstają, gdy wody opadowe wypłukują składniki nawozowe z pól do cieków wodnych i wód podziemnych, szczególnie przy niewłaściwym dawkowaniu nawozów i nieodpowiednim terminie ich stosowania.

Azotany to jedna z form występowania azotu zanieczyszczająca wody. Nadmierna zawartość azotanów w wodzie pitnej stanowi bezpośrednie zagrożenie dla zdrowia ludzi i zwierząt, a w wodach powierzchniowych również zagrożenie dla równowagi życia biologicznego. Zanieczyszczeniu azotanami towarzyszą zwykle zawartości innych substancji szkodliwych, co stanowi sygnał zagrożenia jakości podstawowego zasobu przyrody, jakim jest woda.

Należy również pamiętać, że:

- nie tylko człowiek jest narażony na niekorzystne skutki obecności azotanów w wodzie do picia - azotany są także szkodliwe dla zwierząt;
- wniknięcie azotanów do wód podziemnych degraduje trwale najcenniejsze zasoby wody pitnej, pozbawiając jej także przyszłe pokolenia.

II. TERMINY I ZASADY NAWOŻENIA

W celu zapobiegania zanieczyszczeniu wód gruntowych i powierzchniowych azotanami ze źródeł rolniczych określono terminy i zasady stosowania nawozów azotowych mineralnych i naturalnych na gruntach rolnych.

Tabela 1. Terminy stosowania nawozów na gruntach

Rodzaj użytku	Nawozy azotowe mineralne i nawozy naturalne płynne	Nawozy naturalne stałe
Grunty orne	1 marca - 20 października	1 marca - 31 października
Grunty orne (1)	1 marca – 15 października	
(1) Dotyczy gmin z woj.: dolnośląskiego, małopolskiego, podkarpackiego, podlaskiego, śląskiego, warmińsko-mazurskiego – załącznik 12		
Grunty orne (2)	od 1 marca do 25 października	1 marca - 31 października
(2) Dotyczy gmin z woj.: dolnośląskiego, kujawsko-pomorskiego, lubelskiego, lubuskiego, łódzkiego, małopolskiego, mazowieckiego, opolskiego, podkarpackiego, pomorskiego, śląskiego, świętokrzyskiego, warmińsko-mazurskiego, wielkopolskiego – załącznik 13		
Uprawy: - trwałe - wieloletnie - TUZ	1 marca - 31 października	1 marca – 30 listopada
Gleby odłogowane⁵	Zakaz nawożenia cały rok ! dopuszczalne nawożenie jesienią przed planowanym zakończeniem odłogowania	

Powyższe terminy nawożenia dla gruntów ornych (1) i (2) mogą ulec nieco opóźnieniu w przypadku:

- zakładania upraw jesienią po późno zbieranych przedplonach, buraku cukrowym, kukurydzy lub późnych warzywach, dopuszczalna dawka azotu w nawozach wieloskładnikowych to **maksymalnie 30 kgN/ha**;

! Wymagane jest udokumentowanie tej sytuacji - podanie terminu zbioru, daty nawożenia, dawki i zastosowania nawozów oraz jesiennego terminu siewu.

⁵ **Gleba odłogowana** (grunt odłogowany) – grunt rolny (użytek rolny) wyłączony z produkcji rolnej, niespełniający wymogów Dobrej Kultury Rolnej, na którym przez rok lub dłużej nie prowadzono działań agrotechnicznych;

- niekorzystnych warunków pogodowych, np. zbyt wilgotna gleba, nie można było dokonać zbiorów lub nawożenia - dla nich termin graniczny stosowania nawozów - **do 30 listopada**;
- terminy nawożenia w tabeli 1 nie dotyczą upraw pod osłonami i upraw kontenerowych.

Terminy stosowania nawozów zamieszczone w tabeli 1 nie dotyczą nawozów organicznych czy przekompostowanego obornika (shumifikowany kompost o postaci ziemistej uzyskany w procesie fermentacji tlenowej z aktywnym napowietrzaniem).

1. Warunki stosowania nawozów w pobliżu wód powierzchniowych

Zabrania się stosowania nawozów na gruntach rolnych w pobliżu wód powierzchniowych.

Tabela 2. Odległości w jakich nie stosujemy nawozów w pobliżu wód powierzchniowych

Na gruntach rolnych od brzegu				
Rodzaj nawozów	Jeziora/zbiornika wodnego o pow. do 50 ha	cieków naturalnych ⁶	rowów nie licząc rowów o szer. do 5 m liczonej na górnej krawędzi brzegu rowu	kanałów
Nawozy bez gnojowicy	5 m	5 m	5 m	5 m
Gnojowica	10 m	10 m	10 m	10 m
Na gruntach rolnych od:				
Rodzaj nawozów	brzegu jezior i zbiorników wodnych o pow. powyżej 50 ha	ujęć wody, gdy nie ustanowiono strefy ochronnej wg ustawy z dnia 20 lipca 2017 r. Prawo wodne	obszary morskie pasa nadbrzeżnego	
Wszystkie nawozy	20 m	20 m	20 m	

Odległości określone w tabeli 2 mogą zostać zmniejszone o połowę w przypadku występowania uprawy roślinnej i:

- stosowania nawozów przy pomocy urządzeń bezpośrednio aplikujących je do gleby;

⁶ **Cieki naturalne** – to rzeki, strugi, strumienie i potoki oraz inne wody płynące w sposób ciągły lub okresowy, naturalnymi lub uregulowanymi korytami;

- podzielenia pełnej dawki nawozów na co najmniej 3 równe części i stosowanie ich w odstępach przynajmniej 2 tygodni (min. 14 dni).

2. Zasady stosowania nawozów na terenach o dużym nachyleniu

Za tereny o dużym nachyleniu uważa się stok/stoki o nachyleniu większym niż 10%, co oznacza wzrost pochylenia terenu o 1 m na długości 10 m. Na terenach o dużym nachyleniu w kierunku wód, odległości stosowania nawozów zwiększa się o 5 m w stosunku do terenów mniej stromych czy płaskich – tabela 3.

Tabela 3. Odległości, w jakich nie stosujemy nawozów na terenach o dużym nachyleniu w kierunku wód powierzchniowych

Na gruntach rolnych od brzegu				
Rodzaj nawozów	Jeziora/zbiornika wodnego o pow. do 50 ha	cieków naturalnych	rowów z wyłączeniem rowów o szer. do 5 m liczonej na górnej krawędzi brzegu rowu	kanałów
Nawozy bez gnojowicy	10 m	10 m	10 m	10 m
Gnojowica	15 m	15 m	15 m	15 m
Na gruntach rolnych od:				
Rodzaj nawozów	brzegu jezior i zbiorników wodnych o pow. powyżej 50 ha	ujęć wody, gdy nie ustanowiono strefy ochronnej wg Prawa wodnego z dnia 20 lipca 2017 r.	obszary morskie pasa nadbrzeżnego	
Wszystkie rodzaje nawozów	25 m	25 m	25 m	

Również na terenach o dużym nachyleniu z okrywą roślinną stosując nowoczesne aplikatory dogłebowe do nawozów czy dzieląc dawki nawozów na co najmniej 3 równe części stosowane w odstępach przynajmniej 14 dniowych, można zmniejszyć o połowę odległości ich stosowania podane w tabeli 3.

3. Nawożenie pozostałych terenów o dużym nachyleniu

- dawki nawozów azotowych mineralnych dzielić ≤ 100 kg N/ha,
- na GO – aplikować nawozy bezpośrednio do gleby lub przyorać lub wymieszać z glebą,
- w okresie wegetacji azot stosować w okresie największego zapotrzebowania roślin na ten składnik,

- **nawozy naturalne** przyorać lub wymieszać z glebą najlepiej **w ciągu 4 godzin** od zastosowania, najpóźniej następnego dnia po ich zastosowaniu,
- **działkę rolną uprawiać** w kierunku poprzecznym do nachylenia stoku, skiby odkładać w górę stoku (jeśli pozwala wielkość działki i jej usytuowanie) lub
- **stosując konserwujące systemy uprawy** (uproszczona, uproszczona pasowa, zerowa) na działkach **> 1 ha** (jeśli taką technologię się stosuje).

Nie przechowuje się nawozów na terenie o dużym nachyleniu w odległości od linii brzegu wód powierzchniowych, pasa morskiego i ujść wód oraz wód powierzchniowych.

Zabrania się stosowania nawozów na glebach zamarzniętych powierzchniowo, zalanych wodą, nasyconych wodą lub przykrytych śniegiem.

Zgodnie z kodeksem dobrej praktyki rolniczej:

- **Gleby zamarznięte**, to gleby stwardniałe, stawiają opór naciskowi i nie wchłaniają wody z powodu zablokowania porów przez lód.
- **Gleby zalane**, te na których widoczne są zastoiska wody.
- **Gleby nasycone wodą**, gleby które pomimo braku zastoisk nie wchłaniają wody, są maziste i plastyczne.
- **Gleby pokryte śniegiem**, można uważać pola, na których co najmniej 50% powierzchni pokrywa warstwa śniegu, spod której nie jest widoczna gleba.
- **Gleba nadmiernie uwilgotniona** - niewskazany jest wypas zwierząt, gdyż składniki nawozowe z odchodów mogą się przemieszczać do wód gruntowych.

Dopuszcza się stosowanie nawozów na glebach, które rozmarzają co najmniej powierzchniowo w ciągu dnia.

- Dopuszcza się nawożenie nawozami naturalnymi lub azotowymi mineralnymi stawów wykorzystywanych do chowu lub hodowli ryb.

III. WARUNKI PRZECHOWYWANIA NAWOZÓW NATURALNYCH I POSTĘPOWANIE Z ODCIEKAMI

1. Przechowywanie nawozów naturalnych

Podmioty prowadzące produkcję rolną, w tym działy specjalne produkcji rolnej oraz działalność, w ramach której są przechowywane odchody zwierzęce lub stosowane nawozy, powinny przestrzegać poniższych warunków przechowywania nawozów naturalnych, tj.:

- Płynne i stałe nawozy naturalne przechowywać oraz składować w sposób bezpieczny dla środowiska, zapobiegając przedostawaniu się odcieków do wód i gruntu.
- Nawozy naturalne, wytwarzane w gospodarstwie rolnym lub przyjęte od innego gospodarstwa rolnego, zabezpieczyć w postaci nieprzepuszczalnych miejsc (nawozy stałe) i/lub zbiorników o szczelnym dnie i ścianach oraz osłonie elastycznej lub pływającej przez okres, w którym nie jest możliwe ich rolnicze wykorzystanie.
- W przypadku utrzymywania zwierząt gospodarskich⁷ na głębokiej ściółce obornik można przechowywać w budynku inwentarskim o nieprzepuszczalnym podłożu.
- W przypadku wytworzonych w gospodarstwie rolnym nawozów naturalnych, które podlegają procesom technologicznego przetwarzania lub są przekazywane, miejsca przechowywania tych nawozów mogą ulec odpowiednio zmniejszeniu.
- Podmioty przyjmujące nawozy naturalne na podstawie umowy powinny posiadać w chwili przyjmowania tych nawozów odpowiednią powierzchnię lub pojemność miejsc do ich przechowywania, zapobiegając przedostawaniu się odcieków do wód i do gruntu.
- W przypadku zbywania nawozów naturalnych do ich bezpośredniego rolniczego wykorzystania należy zawierać pisemną umowę, którą trzeba przechowywać przez 3 lata od dnia jej wygaśnięcia (obie strony). Umowa powinna zawierać ilość zbywanego nawozu naturalnego oraz zawartość w nich azotu (N kg/t lub m³).
- Terminy dostosowania miejsc i pojemności przechowywania nawozów naturalnych przedstawiono w tabeli 4.
- **! UWAGA** Do czasu obowiązywania terminów (tabela 4) płynne nawozy naturalne należy przechowywać w szczelnych zbiornikach o pojemności co najmniej 4-miesięcznej produkcji tego nawozu.
- W przypadku utrzymywania zwierząt futerkowych w wyniesionych klatkach i bateriach z ażurową podłogą, miejsca pod nimi wymagają zabezpieczenia w postaci szczelnej, litej i odpornej na mechanicznie

---

⁷ **Zwierzęta gospodarskie** - koń, osioł; bydło - domowe, bawoły; jeleniowate – jeleni szlachetny, sika, daniel z chowu lub hodowli zamkniętej/fermowej, drób, świnie, owce, kozy, zwierzęta futerkowe; z wyłączeniem pszczoł (Dz. U. z 2017r poz. 2132);

uszkodzenia powierzchni, odpowiednio wyprofilowanej, zabezpieczającej przed przedostawaniem się odcieku do wód lub gruntu.

- Tylko w przypadku systemu pastwiskowego z regularną zmianą zadarnionych kwater, można umieszczać klatki dla zwierząt futerkowych z ażurową podłogą, bezpośrednio na gruncie.
- Zabrania się mieszania i wspólnego przechowywania odchodów zwierząt futerkowych mięsożernych z odpadami pochodzącymi z przygotowania paszy dla tych zwierząt.
- **! UWAGA** Zabronione jest składowanie pomiotu ptasiego bezpośrednio na gruncie przez cały rok. Dotyczy to sytuacji, gdy drób utrzymywany jest w systemie bezściółkowym. Jeżeli drób utrzymywany jest na ściółce to jest to obornik a nie pomiot ptasi.
- **! UWAGA** Zabronione jest składowanie i przechowywanie kiszonek bezpośrednio na gruncie, ponieważ może to powodować przedostawanie się odcieków do gleby i wód.
- Kiszonki należy przechowywać w szczególności w silosach, rękawach foliowych, na płytach lub na podkładzie z folii, sieczki lub słomy, lub innym materiale, który pochłania odcieki oraz pod przykryciem foliowym.

2. Warunki składowania obornika na przyźmie

- Dopuszcza się czasowe składowanie obornika na przyźmie bezpośrednio na gruncie rolnym.
- Maksymalny czas składowania **6 miesięcy** od dnia utworzenia każdej z przyzm obornika.
- **Zabronione jest** tworzenie przyzmy obornika w tym samym miejscu przez 3 lata.
- Lokalizacja przyzmy:
  - poza zagłębieniami terenu, na możliwie płaskim terenie,
  - dopuszczalny spadek terenu do 3%,
  - miejsce niepiaszczyste, nieprzepuszczalne i niepodmokłe.
- Zabrania się składowania przyzm w odległość **mniej niż 25 m** od studni, ujęć wód, linii brzegu wód⁸ powierzchniowych **czy** pasa morskiego.
- Każdą lokalizację przyzmy należy zaznaczyć na mapie lub szkicu działki wraz z datą złożenia obornika i przechowywać dokument przez okres 3 lat od dnia zakończenia składowania obornika.

---

⁸ **Linia brzegu** wód powierzchniowych, pasa morskiego i ujęć wód, jeżeli nie ustanowiono strefy ochronnej na podstawie przepisów ustawy z dnia 20 lipca 2017 r. – *Prawo wodne*;

Zabrania się mycia rozsiewaczy nawozów i sprzętu do aplikacji nawozów oraz rozlewania wody z ich mycia w odległości mniejszej niż **25 m** od brzegu zbiorników wodnych, jezior, cieków naturalnych, rowów, kanałów oraz ujęć wody, jeżeli nie ustanowiono strefy ochronnej na podstawie przepisów ustawy z dnia 20 lipca 2017 r. – Prawo wodne.

3. Terminy dostosowania pojemności zbiorników i miejsc do przechowywania nawozów naturalnych

Podmioty prowadzące produkcję rolną, w tym działy specjalne produkcji rolnej oraz podmioty prowadzące działalność, w ramach której przechowywane są odchody zwierzęce lub stosowane nawozy, zobowiązane są dostosować powierzchnię lub pojemności miejsc do przechowywania nawozów naturalnych w terminie podanym w tabeli 4.

Przy czym pojemność **zbiorników na płynne nawozy naturalne** powinna zapewnić **6-cio miesięczny** okres ich przechowywania natomiast powierzchnia **miejsc dla stałych nawozów naturalnych** powinna umożliwiać ich przechowywanie przez **5 miesięcy**.

Tabela 4. Terminy dostosowania pojemności zbiorników i miejsc przechowywania nawozów naturalnych

Lp.	Podmioty prowadzące	Wielkość produkcji	Termin
1.	chów lub hodowlę zwierząt gospodarskich	- w liczbie większej niż 210 DJP , w tym - drobiu powyżej 40 000 stanowisk - świń powyżej 2 000 stanowisk dla świń o wadze ponad 30 kg lub - 750 stanowisk dla macior	31.12.2021 r.
2.	chów lub hodowlę zwierząt gospodarskich	- w liczbie mniejszej lub równej 210 DJP	31.12.2024 r.

IV. OBLICZANIE POJEMNOŚCI LUB/I MIEJSC DO PRZECHOWYWANIA NAWOZÓW NATURALNYCH

Sposób obliczania wymaganej pojemności zbiorników czy powierzchni miejsc do przechowywania nawozów naturalnych określa tabela 5. Żeby dokonać stosownych obliczeń należy:

- wyliczyć stany średnioroczne zwierząt gospodarskich,
- przeliczyć zwierzęta ze stanów średniorocznych na DJP.

Wyliczenie stanów średniorocznych poprzedza sporządzenie obrotu i obliczenie przelotowości zwierząt w danej grupie technologicznej.

Tabela 5. Wymagana pojemność zbiorników i miejsc przechowywania nawozów naturalnych – współczynniki obliczania

Dla zwierząt gospodarskich innych niż drób					
Lp.	Rodzaj wyposażenia	Pojemność płyta/zbiornik na 1 DJP (m ³)	Współczynnik odliczenia		Pojemność płyty/zbiornika (m ³)
			okres pastwiska	system, wyposażenie	
1	płyta gnojowa	2,10	A	D	X1 = 2,1 x nDJP x A x D
1a*	+10%	2,31*			
1b*	+20%	2,52*			
2	zbiornik na gnojówkę	1,40	B	F	X2 = 1,4 x nDJP x B x F + G
2a*	+10%	1,54*			
2b*	+20%	1,68*			
3	zbiornik na gnojowicę	5,80	C	E, F	X3 = 5,8 x nDJP C x E x F + G
3a*	+10%	6,38*			
3b*	+20%	6,96*			

Objaśnienia do tabeli 5:

W przypadku chowu krów mlecznych podane w tabeli 5 przy wylczeniu pojemności zbiornika/miejsc do przechowywania nawozów naturalnych uwzględnia się współczynniki:

- **podstawowy dla krów mlecznych** o wydajności mlecznej **6 tys. l**, tj. odpowiednio **2,1** (płyta); **1,4**; i/lub **5,8** (zbiorniki);
- dla **krów mlecznych** o wydajności mlecznej **6-8 tys. l**, tj. rubryki (a*) **współczynnik zwiększono o 10%** odpowiednio **2,31** (płyta); **1,54**; i/lub **6,38** (zbiorniki);
- dla **krów mlecznych** o wydajności mlecznej **powyżej 8 tys. l**, tj. rubryki (b*) **podstawowy zwiększony o 20%** odpowiednio **2,52** (płyta); **1,68** i/lub **6,96** (zbiorniki).

Tabela 5a⁹. Wartości współczynników odliczenia okresu pastwiskowego i systemów utrzymania oraz wyposażenia technicznego do tabeli 5

Lp.	Gatunek, typ użytkowości zwierząt	Współczynnik odliczenia					
		okres pastwiskowy			system i wyposażenie		
		dla płyty	dla zbiornika		bez ściółki drób	separacja gnojowicy – faza ciepla	przykryty płyta zbiornik
			gnojówka	gnojowica		podszuszony pomiot	
A	B	C	D	E	F		
1.	Bydło mleczne	0,6	0,7	0,6	-	0,7	0,8
2.	Bydło mięsne	0,5	0,6	0,6	-	0,7	0,8
3.	Konie	0,5	0,6	-	-	-	0,8
4.	Owce, kozy	0,5	0,6	-	-	-	0,8
5.	Jelenie, daniele, króliki	0,2	0,5	-	-	-	0,8
6.	Świnie	0,7	0,6	0,6	0,8	0,7	0,8
7.	Drób	0,7	0,6	-	0,7	0,8	0,8
8.	Pozostałe	-	-	-	-	-	0,8

Tabela 6. Wymagana pojemność zbiorników i miejsc przechowywania nawozów naturalnych – współczynniki obliczania dla drobiu

Dla drobiu					
1	płyty gnojowe	1,20	A	D	$X_1 = 1,2 \times nDJP \times A \times D$
2	zbiornik na gnojówkę	0,7	B	E, F	$X_2 = 0,7 \times nDJP \times B \times E \times F + G$

nDJP - liczba zwierząt gospodarskich w gospodarstwie wyrażona w DJP obrotu stada

G - współczynnik odliczenia odcieku z powierzchni wybiegu. Wartość wyrażona w m³ obliczana ze wzoru **G = P x 0,15**, gdzie **P** to powierzchnia wybiegu w m². Dla wybiegów zadaszonych **G = 0**.

H – gdy w gospodarstwie stosuje się ciągłe kompleksowe procesy technologicznego przetwarzania nawozów naturalnych, w szczególności

⁹ W przypadku jednoczesnego chowu kilku gatunków zwierząt gospodarskich uwzględnia się tylko jeden współczynnik, właściwy dla gatunku dominującego wynikającego z obrotu stada wyrażonego w DJP;

produkcji biogazu, kompostowania aeracyjnego, pirolizy, spalania, wówczas stosuje się jeden współczynnik "H" o wartości $H= 0,5$, dla wszystkich rodzajów wyposażenia.

! UWAGA

Niezbędną powierzchnię płyt obornikowych (m^2) w stosunku do jej pojemności (m^3) **wylicza się dzieląc wartość X_1 przez deklarowaną wysokość składowania**, wynikającą z posiadanych przez rolnika środków technicznych.

Wymagana wielkość urządzeń do przechowywania nawozów naturalnych może ulec odpowiednio pomniejszeniu, gdy wytwarzane w gospodarstwie nawozy naturalne podlegają procesom technologicznym przetwarzania lub przekazaniu.

Poniżej na przykładach przedstawiono kolejność obliczeń celem wyliczenia minimalnej powierzchni płyty obornikowej i zbiornika na gnojówkę/gnojowice wraz z roczną produkcją nawozów naturalnych i zawartego w nich azotu w oparciu o sporządzenie obrotu stada:

- obrót stada,
  - przelotowość zwierząt w grupie technologicznej,
  - stany średnioroczne zwierząt,
  - współczynniki przeliczeniowe,
  - wyliczenie płyty i zbiornika na nawóz naturalny,
  - obliczenie produkcji nawozów naturalnych i zawartego w nich azotu.
- } DJP¹⁰

---

¹⁰ **DJP** duża jednostka przeliczeniowa zwierząt gospodarskich równa zwierzęciu o masie 500 kg albo zwierzętom o łącznej masie 500 kg;

V. PRZYKŁAD 1 - GOSPODARSTWO Z BYDŁEM MLECZNYM

Gospodarstwo, bydło mleczne, produkcja mleka. Powierzchnia użytków rolnych w gospodarstwie 61 ha, w tym GO - 51 ha, a TUZ - 10 ha.

Bydło mleczne 30 sztuk z przychówkiem. Wydajność mleczna krów powyżej 7200 l mleka. Krowy użytkowane 5 lat, brakowanie 20%, jałówki na remont stada z własnej hodowli, sprzedaż byczków. Zwierzęta utrzymywane są na płytkiej ściółce.

Stan początkowy: krowy - 30, jałówki cielne - 6, jałówki powyżej roku - 5, jałówki od 0,5 do roku - 5, cielęta do 0,5 roku - 4.

Inne dane: z urodzenia – 28 cieląt, z czego część przeznaczono na sprzedaż – 13 sztuk, a część do dalszego chowu – 14 sztuk, jedno cielę padło, sprzedano część jałówek cielných – 5 sztuk oraz krów - 7.

Obrót stada

Rodzaj zwierząt	Stan początkowy	Przychody				Rozchody				Stan końcowy	Przelotowość	Stan średnioroczny	Przelicznik na DJP	Ilość DJP
		Z urodzenia	Z przeklasowania	Z zakupu	Przychody	Na przeklasowanie	Sprzedaż	Padnięcia/ubój	Rozchody					
Krowa	30		5		5		7		7	28	29	29	1	29
Jałówka cielna	6		10		10	5	5		10	6	10	7,5	1	7,5
Jałówka pow. roku	5		9		9	10			10	4	9,5	4,75	0,8	3,8
Jałówka od 0,5 do roku	5		10		10	9			9	6	9,5	4,75	0,3	1,43
Cielęta do 0,5 roku	4	28			28	10	13	1	24	8	25,5	12,75	0,15	1,91
Razem	50				62				60	52				43,64

1. Przelotowość zwierząt w grupie technologicznej wg załącznika 2:

A) zwierzęta przebywające rok/dłużej w danej grupie technologicznej – krowy

$$\text{Przelotowość} = (\text{stan początkowy} + \text{stan końcowy}) : 2$$

Wyliczenie: $(30 + 28) : 2 = 29$ krów

B) zwierzęta przebywające **krócej niż rok** w danej grupie technologicznej

Przelotowość = sztuki sprzedane + szt. przeklasyfikowane + (sztuki padłe + ubite z konieczności) : 2 + (stan końcowy – stan początkowy) : 2

Wyliczenia przelotowości:

- cielęta: $13 + 10 + (1:2) + [(8-4) : 2] = 25,5$
- jałówki od pół do roku: $0 + 9 + 0 + [(6-5) : 2] = 9,5$
- jałówki powyżej roku: $0 + 10 + 0 + [(4-5) : 2] = 9,5$
- jałówki cielne: $5 + 5 + 0 + [(6-6) : 2] = 10$

2. Stan średnioroczny zwierząt:

A) zwierzęta przebywające w danej grupie technologicznej **rok lub dłużej**

stan średnioroczny = (stan początkowy + stan końcowy) : 2

Wyliczenie: $(30 + 28) : 2 = 29$ krów

B) zwierzęta przebywające w danej grupie technologicznej **krócej niż rok**

stan średnioroczny = (przelotowość x miesiące przebywania w grupie) : 12

Wyliczenia stanów średniorocznych:

- cielęta: $(25,5 \times 6) : 12 = 12,75$
- jałówki od pół do roku: $(9,5 \times 6) : 12 = 4,75$
- jałówki powyżej roku: $(9,5 \times 6) : 12 = 4,75$
- jałówki cielne $(10 \times 9) : 12 = 7,5$

3. Duże jednostki przeliczeniowe (DJP) zwierząt:

DJP = stany średnioroczne zwierząt x współczynniki przeliczeniowe

Wyliczenia:

Lp.	Grupa technologiczna	Stan średnioroczny	Przelicznik na DJP zał.1.	Ilość DJP
		a	b	c = a x b
1.	Krowa	29	1	29
2.	Jałówka cielna	7,5	1	7,5
3.	Jałówka pow. roku	4,75	0,8	3,8
4.	Jałówka od 0,5 do roku	4,75	0,3	1,43
5.	Cielęta do 0,5 roku	12,75	0,15	1,91
Razem				43,64

4. Wyliczenie płyty i zbiornika na nawóz naturalny:

Ponieważ wydajność mleczna krów przekracza 7200 litrów mleka należy w obliczeniach płyty i zbiornika (krowy mleczne stada podstawowego) uwzględnić przeliczniki powiększone o 10% (załącznik 3). Poniżej wyliczono minimalne pojemności budowli do przechowywania nawozów naturalnych wynikające z obowiązującego rozporządzenia.

Płyta obornikowa:

$$X_1 = 2,10 \text{ m}^3 \times n\text{DJP} \times A \times D \text{ (stado bez krów mlecznych)}$$

$$X_1 = 2,31 \text{ m}^3 \times n\text{DJP} \times A \times D \text{ (stado krów mlecznych)}$$

A, D – współczynnik odliczenia - pastwiskowy i wyposażenia – nie dotyczą,
2,31 m³ – przelicznik większy o 10%, wydajność powyżej 7200 l mleka/krowę

Wyliczenie dla pryzmy składowanej na 2 m:

stado bez krów mlecznych $X_1 = 2,10 \text{ m}^3 \times 14,64\text{DJP} \times 1 = 30,74 \text{ m}^3$

krowy mleczne $X_1 = 2,31 \text{ m}^3 \times 29 \text{ DJP} \times 1 = 66,99 \text{ m}^3$

$$(66,99 \text{ m}^3 + 30,74 \text{ m}^3) : 2 \text{ m} = 97,73 \text{ m}^3 : 2 \text{ m} = \boxed{48,87 \text{ m}^2}$$

Zbiornik na gnojówkę (odciek z przechowywania obornika):

$$X_2 = 1,54 \text{ m}^3 \times n\text{DJP} \times B \times F \text{ (stado krów mlecznych)}$$

$$X_2 = 1,40 \text{ m}^3 \times n\text{DJP} \times B \times F \text{ (stado bez krów mlecznych)}$$

1,54 m³ – poj. zbiornika zwiększona o 10%, wydajność > 7200 l mleka/krowę

B, F – współczynnik odliczenia - pastwiskowy i wyposażenia – nie dotyczą,

Wyliczenie dla zbiornika na gnojówkę:

stado krów mlecznych $X_2 = 1,54 \text{ m}^3 \times 29 \text{ DJP} \times 1 \times 1 = 44,66 \text{ m}^3$

pozostałe stado $X_2 = 1,4 \text{ m}^3 \times 14,64 \text{ DJP} \times 1 \times 1 = 20,496 \text{ m}^3$

$$44,66 \text{ m}^3 + 20,494 \text{ m}^3 = \boxed{65,156 \text{ m}^3}$$

Wyliczone wielkości:

płyta - **48,87 m²**

zbiornik na gnojówkę - **65,156 m³**

5. Średnia roczna wielkość produkcji nawozów naturalnych i koncentracji zawartego w nich azotu:

W dalszej kolejności wylicza się roczną wielkość produkcji nawozu naturalnego i koncentracji zawartego w nim azotu – (załącznik 5). Na podstawie fragmentu załącznika 5, przedstawiono poniżej wielkość produkcji nawozów naturalnych w gospodarstwie dla systemu utrzymania zwierząt na płytce ściółce oraz zawartość w nich azotu bez uwzględnienia współczynnika odliczenia koncentracji "w".

Średnia roczna wielkość produkcji nawozów naturalnych i koncentracja zawartego w nich azotu – chów płytka ściółka

Rodzaj zwierząt	Stan średnioroczny	SYSTEM UTRZYMANIA				Współczynnik odliczenia koncentracji w ^{1),2}	SYSTEM UTRZYMANIA			
		Płytko ściółka					Płytko ściółka			
		Obornik					Gnojówka			
		Produk- cja t/rok	Razem produkcja t /rok	Zawartość N kg/t obornika	Razem produkcja N kg w oborniku		Produkcja m ³ /rok	Razem produkcja m ³ /rok	Zawartość N kg/m ³ gnojówki	Razem produkcja N kg w gnojówce
a	b	o = a x b	c	n = o x c	f	d	m = a x d	e	p = m x e	
Krowy mleczne 1 ^a	-	10,0	-	2,8	-	0,7	6,2	-	2,7	-
Krowy mleczne 2 ^b	29	14,8	429,2	3,3 (3,3 x 0,97=3,2)	1416,36	0,7	7,6	220,4	3,2 (3,2 x 0,97=3,1)	705,28
Krowy mleczne 3 ^c	-	16,2	-	4,0	-	0,7	8,4	-	3,8	-
Jałówki cielne	7,5	8,5	63,75	3,2	204,0	0,7	5,4	40,5	3,1	125,55
Jałówki pow. roku	4,75	6,0	28,5	2,8	79,8	0,7	5,8	27,55	2,7	74,385
Jałówki od ½ - 1 roku	4,75	3,6	17,1	3,5	59,85	0,7	2,4	11,4	3,7	42,18
Cielęta do 1/2 roku	12,75	1,6	20,4	2,8	57,12	-	1,4	17,85	3,2	57,12
Razem		-	558,95	-	1817,13		-	317,7	-	1004,515
Średnia zawartość azotu w kg/t obornika i w kg/ m ³ gnojówki					X_N- 3,25					X_N- 3,16

Wyliczona produkcja:

obornika - 558,95 t, o zawartości - 1817,13 kg N. Średnio 3,25 kg N/1t.

gnojówki - 317,7 m³, o zawartości 1004,515 kg N. Średnio 3,16 kg N/1 m³

łącznie w nawozach naturalnych- **2821,645 kg azotu**

Uwzględniając zawartość azotu w 1t obornika i 1 m³ gnojówki dawka w tych nawozach nie powinna przekraczać odpowiednio ok. 52,3 t i 53,7m³na ha uprawy. Maksymalnie 170 kg N/1ha UR w czystym składniku.

6. Obliczanie azotu działającego w dawce nawozu naturalnego:

Stosując obornik w ilości około 50 t (3,25 kg N/1t) wprowadza się około 162,5 kg czystego (ogólnego) azotu w nawozie naturalnym. Chcąc obliczyć ilość tzw. azotu działającego z obornika należy uwzględnić termin jego stosowania. Ustalenie terminu zastosowania nawozu naturalnego (np. jesień, wiosna, przedplon), pozwala uwzględnić odpowiedni tzw. równoważnik nawozowy azotu (załącznik 8) celem przeliczenia czystego azotu na azot działający.

$$\text{Azot działający} = \text{azot ogólny (naw. naturalny)} \times \text{równoważnik nawozowy}$$

Przykłady dla obornika z chowu bydła:

$$\text{azot ogólny} = 50 \text{ t/ha} \times 3,25 \text{ N kg/1t} = 162,5 \text{ kg}$$

- jesień Azot działający = 162,5 kg N x 0,35_(zał. 8) = 56,88 kg
- wiosna Azot działający = 162,5 kg N x 0,4_(zał. 8) = 65 kg
- obornik_{przedplon} Azot działający = 162,5 kg N x 0,15_(zał. 8) = 24,38 kg

Przykłady dla gnojówki z chowu bydła:

Stosując gnojówkę w ilości około 50 m³ (3,16 kg N/ m³) wprowadza się około 158 kg czystego (ogólnego) azotu w nawozie naturalnym.

$$\text{azot ogólny} = 50 \text{ m}^3/\text{ha} \times 3,16 \text{ N kg/ m}^3 = 158 \text{ kg N}$$

- jesień Azot działający = 158 kg N x 0,55_(zał. 8) = 86,9 kg
- wiosna Azot działający = 158 kg N x 0,75_(zał. 8) = 118,5 kg

Czy areał upraw w gospodarstwie jest wystarczający dla wykorzystania nawozów naturalnych? **Tak**

Produkcja azotu z n. naturalnych z powyższej tabeli – **2821,645 kg N** (1817,13 kg N + 1004,515 kg N)

$$2821,645 \text{ kg N} : 170 \text{ kg N/ha} = 16,6 \text{ ha}$$

W przypadku dużej obsady zwierząt i braku możliwości wykorzystania nawozów naturalnych we własnym gospodarstwie należy zabezpieczyć odbiór nadwyżki tych nawozów na podstawie pisemnej umowy.

VI. PRZYKŁAD 2 - GOSPODARSTWO Z TRZODĄ CHLEWNĄ

Gospodarstwo rolne o powierzchni 51 ha GO zróżnicowanych jakościowo. Uprawa roślin zbożowych, korzeniowych i oleistych. Chów trzody chlewnej. Maciory - 40 szt., średnio 23 prosiąt od maciory. Sprzedaż tuczników w roku - 584 szt. Zwierzęta utrzymywane bezściołowo na rusztach. Upadki: prosięta 30 szt., warchlaki 15 szt., tuczniaki 2szt.

Stan początkowy: maciory 40, loszki hodowlane – 0, tuczniaki 60, warchlaki 3-4 miesiące - 41, prosięta 67, razem 208 sztuk.

Stan końcowy: maciory 40, loszki hodowlane – 0, tuczniaki 172, warchlaki 3-4 miesiące - 165, prosięta 120, razem 497 sztuk.

Poniżej przedstawiono etapy sporządzenia obrotu stada w gospodarstwie, ustalenia przelotowości zwierząt i stanów średniorocznych potrzebnych do wyliczenia minimalnej powierzchni zbiornika gnojowicy oraz rocznej produkcji nawozów naturalnych i koncentracji zawartego w nich azotu (załącznik 5).

Obrót stada

Rodzaj zwierząt	Stan początkowy	Przychody				Rozchody				Stan końcowy	Przelotowość	Stan średnioroczny	Przelicznik na DJP	Ilość DJP
		Z urodzenia	Z przeklasowania	Z zakupu	Przychody	Na przeklasowania	Sprzedaż	Padnięcia/ubój	Rozchody					
Maciory	40			18	18		18		18	40	40	40	0,35	14
Tuczniaki	60		698		698		584	2	586	172	641	106,8	0,14	14,95
Warchlaki	41		837		837	698		15	713	165	67,5	127,9	0,07	8,95
Prosięta	67	920			920	837		30	867	120	878,5	146,4	0,02	2,92
Razem	208				2473				2184	497		403,74		40,83

1. Przelotowość zwierząt w grupie technologicznej wg załącznika 2:

A) zwierzęta przebywające rok/dłużej w danej grupie technologicznej

$$\text{Przelotowość} = (\text{stan początkowy} + \text{stan końcowy}) : 2$$

Wyliczenie: maciory $(40 + 40) : 2 = 40$

B) zwierzęta przebywające krócej niż rok w danej grupie technologicznej: prosięta, warchlaki, tuczniaki

$$\text{Przelotowość} = \text{sztuki sprzedane} + \text{szt. przeklasyfikowane} + (\text{sztuki padłe} + \text{ubite z konieczności}) : 2 + (\text{stan końcowy} - \text{stan początkowy}) : 2$$

Wyliczenia przelotowości:

- prosięta: $0 + 837 + (30 : 2) + (120 - 67) : 2 = 878,5$
- warchlaki: $(0 + 698 + (15 : 2) + (165 - 41) : 2) = 767,5$
- tuczniaki: $(584 + 0 + (2 : 2) + (172 - 60) : 2) = 641$

2. Stan średnioroczny zwierząt:

A) zwierzęta przebywające w danej grupie technologicznej **rok lub dłużej**

$$\text{stan średnioroczny} = (\text{stan początkowy} + \text{stan końcowy}) : 2$$

Wyliczenie: $(40 + 40) : 2 = 40$ macior

B) zwierzęta przebywające w danej grupie technologicznej **krócej niż rok**

$$\text{stan średnioroczny} = (\text{przelotowość} \times \text{miesiące przebywania w grupie}) : 12$$

Wyliczenia stanów średniorocznych:

- prosięta: $(878,5 \times 2) : 12 = 146,4$ (2 miesiące w grupie)
- warchlaki: $(767,5 \times 2) : 12 = 127,9$
- tuczniaki: $(641 \times 2) : 12 = 106,8$

3. Duże jednostki przeliczeniowe DJP zwierząt:

$$\text{DJP} = \text{stany średnioroczne zwierząt} \times \text{współczynniki przeliczeniowe}$$

Wyliczenia:

Lp.	Grupa technologiczna	Stan średnioroczny	Przelicznik na DJP zał.1	Ilość DJP
		a	b	c = a x b
1.	Maciory	40	0,35	14
2.	Tuczniaki	106,8	0,14	14,95
3.	Warchlaki	127,9	0,07	8,95
4.	Prosięta	146,4	0,02	2,93
Razem				40,83

4. Wyliczenie płyty i zbiornika na nawóz naturalny:

Zwierzęta utrzymywane na rusztach. Obliczany tylko zbiornik na gnojowicę według załącznika 3

$$X = 5,8 \text{ m}^3 \times n\text{DJP} \times C \times E \times F + G$$

C – odliczenie okresu pastwiskowego, nie uwzględnia się, wartość $C = 1$

E i G – współczynników tych nie uwzględnia się

F – współczynnik odliczenia ze względu na zastosowane przykrycie zbiornika na gnojowicę, wartość $F = 0,8$

Wyliczenie:

$$X_3 = 5,8 \text{ m}^3 \times 40,83 \text{ DJP} \times 1 \times 0,8 = 189,45 \text{ m}^3$$

Minimalna wyliczona pojemność zbiornika w gospodarstwie na gnojowicę wynosi **189,45 m³** wg obowiązującego rozporządzenia (może być niewystarczająca w stosunku do produkcji nawozu pkt 5).

5. Średnia roczna wielkość produkcji nawozów naturalnych i koncentracji zawartego w nich azotu:

Wyliczanie rocznej wielkość produkcji nawozu naturalnego bez koncentracji zawartego w nim azotu – (załącznik 5), współczynnika odliczenia koncentracji "w", ponieważ w gospodarstwie brakuje udokumentowanej informacji dotyczącej zbilansowania żywienia zwierząt.

Średnia roczna wielkość produkcji nawozów naturalnych i koncentracja zawartego w nich azotu – chów bezściółowy

Rodzaj zwierząt	Stan średnioroczny	System utrzymania		Współczynniki odliczenia koncentracji "w"	Gnojowica	
		Bezściółowo			Razem	Razem
		Gnojowica				
		Produkcja w m ³ /rok	Zawartość N w kg/ m ³		Produkcja w m ³ /rok	Zawartość N w kg
a	b	c	d = a x b	e = d x c		
Lochy	40	4,6	4,3	0,79	184	791,2
Tuczniki	106,8	1,9	4,6	0,75	202,92	933,43
Warchlaki od 2 - 4 mies. życia	127,9	1,4	2,8	0,79	179,06	501,37
Prosięta do 2 mies.	146,4	0,7	2,0	-	102,48	204,96
Razem					668,46	2430,96
Średnia zawartość azotu w kg/m ³ gnojowicy (w kg/ m ³)						X_N- 3,64

Obliczona produkcja gnojowicy wynosi 668,46 m³ i zawiera 2430,96 kg azotu. Średnio 1 m³ gnojowicy zawiera 3,64 kg N.

Biorąc pod uwagę powyższe obliczenia, maksymalna ilość gnojowicy nie powinna przekraczać 45 m³ na ha uprawy, (dopuszczalne 170 kg azotu wprowadzanego na pole uprawne w dawce nawozu naturalnego).

6. Obliczanie azotu działającego w dawce nawozu naturalnego:

Stosując gnojowicę w ilości 45 m³ (3,64 kg N/ m³) wprowadza się około 164 kg ogólnego azotu w nawozie naturalnym. Chcąc obliczyć ilość tzw. azotu działającego z gnojowicy należy uwzględnić termin jego stosowania (np. jesień, wiosna, przedplon) i odpowiedni tzw. równoważnik nawozowy azotu (załącznik 8) celem przeliczenia azotu ogólnego na azot działający.

$$\text{Azot działający} = \text{azot ogólny (naw. naturalny)} \times \text{równoważnik nawozowy}$$

Przykłady dla gnojowicy z chowu trzody chlewnej:

Stosując gnojowicę 45 m³ (3,64 kg N/ m³) wprowadza się około 164 kg azotu ogólnego w nawozie naturalnym.

$$\text{azot ogólny} = 45 \text{ m}^3/\text{ha} \times 3,64 \text{ N kg/ m}^3 = \mathbf{163,8 \text{ kg N}}$$

- jesień Azot działający = 163,8 kg N x 0,6 kg_(zał. 8) = **98,28 kg**
- wiosna Azot działający = 163,8 kg N x 0,7 kg_(zał. 8) = **114,66 kg**

Czy areał upraw w gospodarstwie jest wystarczający dla wykorzystania nawozów naturalnych? **Tak**

$$\text{Produkcja azotu 2430,96 kg N} : 170 \text{ kg N/ha} = \mathbf{14,29 \text{ ha}}$$

VII. DAWKI I SPOSOBY NAWOŻENIA AZOTEM

1. Ogólne informacje

Roczna dawka nawozów naturalnych wykorzystywanych rolniczo może zawierać nie więcej niż 170 kg azotu (N) w czystym składniku na 1 ha użytków rolnych.

Sposób wyliczania dawki w nawozach naturalnych poprzedza:

- sporządzenie obrotu stada (wzory załącznik 2),
- wyliczenie stanów średniorocznych zwierząt gospodarskich (załącznik 2), a następnie/i
- obliczenie średniej rocznej produkcji nawozów naturalnych i zawartości w nich azotu zgodnie z załącznikiem 5.

Po ustaleniu ilości nawozów naturalnych jakimi dysponujemy przeznaczamy je pod zaplanowane działki czy uprawy.

W przypadku zbywania nawozów naturalnych należy zawierać umowy. Do określenia ilości zbywanych nawozów naturalnych i zawartego w nich azotu zobowiązana jest osoba, która chce zbyć nadmiar tych nawozów.

Podmioty przyjmujące nawozy naturalne na podstawie umowy, zobowiązane są posiadać, w chwili przyjmowania tych nawozów, odpowiednie urządzenia do ich przechowywania i składowania w sposób bezpieczny dla środowiska, tj. bez odcieków do wód i gruntu.

W przypadku, gdy nabywa się nawozy naturalne od dużych producentów wymagających pozwoleń zintegrowanych tzn. prowadzących chów lub hodowlę drobiu powyżej 40 000 stanowisk, bądź świń powyżej 2 000 stanowisk (świń o wadze ponad 30 kg) lub 750 stanowisk dla macior, **nabywca** takiego nieprzetworzonego nawozu naturalnego **opracowuje w ciągu 30 dni** od dnia zawarcia umowy plan nawożenia.

2. Plany

A. Plan nawożenia

Podmiot prowadzący produkcję rolną, który prowadzi chów lub hodowlę drobiu powyżej 40 000 stanowisk lub chów lub świń powyżej 2 000 stanowisk (świnie waga ponad 30 kg) lub 750 stanowisk dla macior (pozwolenia zintegrowane):

- jest obowiązany do posiadania planu nawożenia;
- może zbyć do 30% gnojówki i gnojowicy do bezpośredniego rolniczego wykorzystania, na podstawie umowy zawartej w formie pisemnej pod rygorem nieważności, a pozostałą ilość przeznaczyć do produkcji biogazu rolniczego lub zagospodarować na użytkach rolnych, których jest posiadaczem i na których prowadzi uprawę roślin; strony przechowują zawartą umowę, co najmniej przez 3 lata od dnia jej wygaśnięcia;
- pozostałe 70% gnojówki i gnojowicy zagospodarowuje na użytkach rolnych, których jest posiadaczem i prowadzi tam uprawę roślin lub może przeznaczyć do produkcji biogazu;
- w przypadku zbywania części nawozów na podstawie umowy, umowy te należy przechowywać przez 3 lata od dnia jej wygaśnięcia.

Plan nawożenia:

- należy opracować w oparciu o zasobność gleby (analizę gleby), potrzeby pokarmowe roślin oraz skład chemiczny stosowanych nawozów, odpadów itp.;
- uzyskać pozytywną opinię o planie wydaną przez okręgową stację chemiczno-rolniczą, opinia musi być wydana do dnia rozpoczęcia stosowania nawozu naturalnego czy produktu pofermentacyjnego;
- kopie planów wraz z ich pozytywną opinią wydaną przez okręgową stację chemiczno-rolniczą należy doręczyć wójtowi (burmistrzowi, prezydentowi miasta) oraz wojewódzkiemu inspektoratowi ochrony środowiska właściwemu ze względu na miejsce stosowania nawozów naturalnych czy produktów pofermentacyjnych;
- termin doręczenia kopii planu oraz opinii okręgowej stacji chemiczno-rolniczej należy dostarczyć do w/w miejsc do dnia rozpoczęcia nawożenia.

Ten kto nabywa nawóz naturalny lub produkt pofermentacyjny do bezpośredniego rolniczego wykorzystania w celu nawożenia lub poprawy właściwości gleby od prowadzącego produkcję rolną, która wymaga pozwolenia zintegrowanego *musi posiadać plan nawożenia azotem*. Ten plan musi być opracowany dla każdej działki i przechowywany 3 lata od zakończenia nawożenia na podstawie tego planu.

Również ci, którzy nabywają nawóz naturalny lub produkt pofermentacyjny do bezpośredniego rolniczego wykorzystania, od podmiotu importującego nawóz naturalny lub produkt pofermentacyjny są zobowiązani do posiadania planu nawożenia i przechowywania go 3 lata od zakończenia nawożenia na podstawie tego planu.

B. Plan nawożenia azotem

Plany nawożenia azotem (uproszczony bilans N) muszą opracowywać podmioty, które prowadzą produkcję rolną:

- w gospodarstwach **powyżej 100 ha UR** lub
- uprawiając tzw. **uprawy intensywne powyżej 50 ha** lub
- utrzymując **obsadę większą niż 60 DJP** wg stanu średniorocznego

Tabela 7. Gatunki upraw uważane za intensywne

Uprawy intensywne				
Lp.	Gatunek rośliny	Nawożenie powyżej N kg/ha	Gatunek rośliny	Nawożenie powyżej N kg/ha
1	pszenica	120	kukurydza	160
2	ziemniak późny	120	rzepak ozimy	150
3	pszenżyto	100	burak cukrowy	150
4	żyto mieszańcowe	100	burak pastewny	150
5	Uprawy polowe: brokuł, burak ćwikłowy, cebula, cukinia, kalafior, kapusta głowiasta biała, kapusta brukselka, marchew, ogórek, por, seler korzeniowy			
6	Uprawy pod osłonami: pomidor, ogórek, papryka			

W gospodarstwach rolnych, zobowiązanych do opracowania planu nawożenia stosuje się dawki nawozów wynikające z planu nawożenia.

Plan nawożenia azotem należy sporządzać corocznie dla każdej działki rolnej i przechowywać przez 3 lata od dnia jego sporządzenia, a nawożenie stosować według dawek wynikających z opracowanego planu.

Poniżej przedstawiono ogólną zasadę/sposób obliczania dawek nawozów mineralnych wraz z objaśnieniami.

$$DN_{\min} = \{(P_{\text{lon}}) \times (P_{\text{pobranie}}) - (\sum N_{\text{inne źródła}}) \times (R_R) - (K_B)\} : 0,7$$

Objaśnienia:

$DN_{\min}$ - dawka nawozu mineralnego w kg

P_{pobranie} - N kg /t (Załącznik 6)

$\sum N$ - azot z innych źródeł, np. z gleby (Załącznik 7), n. naturalnych

R_R - równoważnik nawozowy (Załącznik 8)

K_B - korekta dla roślin uprawianych po przedplonach lub międzyplonach bobowatych (Załącznik 7a)

0,7 - współczynnik wykorzystania azotu z n. mineralnych

Przykład wyliczeń:

1 . Jęczmień jary pastewny

Dane: plon 5,4 t/ha, uprawa 3 ha, gleba średnia, nawozy mineralne azotowe - polifoska, saletra amonowa, nawożenie naturalne gnojowica 25m³.

Ustalanie dawki, obliczenia dawki azotu z nawozów mineralnych:

Zapotrzebowanie 5,4 t/ha_{plon} × 24 kg N/ha_{zał. 6} = 129,6 kg N

N_{dz} z gnojowicy 25m³ × 3,64 kg N/ha × 0,7_{zał. 8} = 63,7 kg N

N_{dz} z gleby 62 kg N/ha_{zał. 7} × 0,6_{zał. 8} = 37,2kg N/ha

DN_{min} = 129,6 kg N - (37,2kgN/ha + 63,7 kg N) : 0,7 = 41 kg N/ha

DN_{min} = 3ha × 41 kg N/ha = **123 kg N/3ha**

Maksymalnie w nawozach mineralnych można zastosować **123 kg N/ha**.

C. Maksymalne dawki azotu

W gospodarstwach rolnych, w których nie ma obowiązku opracowania planu nawożenia azotem, stosując nawozy zawierające azot należy ustalać tzw. maksymalne dawki azotu działającego, Załącznik 9.

Dotyczy to gospodarstw, które:

- utrzymują równo lub więcej 10 DJP lub
- mają równo lub więcej 10 ha UR bądź
- posiadają mniej niż 100 ha UR lub
- utrzymują mniej lub równo 60 DJP lub
- uprawiają uprawy intensywne równo lub poniżej 50 ha.

Sposób ustalania maksymalnej dawki azotu działającego polega na uwzględnieniu azotu działającego ze wszystkich źródeł (tj. z gleby, nawozów naturalnych, roślin bobowatych, odpadów, osadów itd.) dla upraw w plonie głównym i plonów uzyskiwanych w warunkach uregulowanego odczynu gleby, zbilansowanego nawożenia NPK i stosowania integrowanej ochrony roślin. Przykłady obliczeń przedstawiono poniżej.

W gospodarstwach rolnych, które nie muszą mieć opracowanego planu nawożenia azotem, a zostanie on opracowany dobrowolnie mogą stosować dawki zgodne z opracowanym planem.

Rolnik, który stosuje nawożenie według maksymalnych dawek azotu (Załącznik 9) musi posiadać obliczenia dla tych dawek. Musi również przechowywać zapiski tych obliczeń przez 3 lata licząc od zakończenia nawożenia. Poniżej wzór do obliczenia.

$$DN_{\min} = \{D_{\max} - (\sum N_{dz \text{ inne źródła}}) \times (R_{\text{równoważnik}})\}$$

Objaśnienia:

$DN_{\min}$ – dawka azotu w nawozie mineralnym

$D_{\max}$ – maksymalna dawka azotu działającego w Nkg/ha – Załącznik 9

$\sum N$ – azot z innych źródeł – np. z gleby (Załącznik 7), n. naturalnych, r. bobowate (Załącznik 7a),

$R_{\text{równoważnik}}$ – równoważnik nawozowy – Załącznik 8

Przykład wyliczeń:

Gospodarstwo o powierzchni 15 ha: uprawa rzepaku oz., pszenicy oz., pszenżyta, stosuje gnojowicę świńską w ilości 80m³ – umowa. Obliczanie maksymalnych dawek.

1. Rzepak ozimy

Dane: plon 4 t/ha, uprawa 4 ha, gleba średnia, nawożenie gnojowicą świńską 80m³, o zawartości 3,64 N kg/ha (wynika z umowy przekazania nawozu), nawóz zastosowany jesienią, w ilości 20m³/ha. Dopuszczalna maksymalna dawka azotu działającego 240kg/ha (Załącznik 9).

Ustalanie dawki, obliczenia azotu działającego:

$$N_{dz \text{ z gleby}} \quad 62 \text{ kg N/ha}_{\text{zał. 7}} \times 0,9_{\text{zał. 8}} = \mathbf{55,8\text{kgN/ha}}$$

$$N_{dz \text{ z gnojowicy}} \quad 80\text{m}^3 \times 3,64 \text{ kg N/ha} \times 0,6_{\text{zał. 8}} = 174,72 \text{ kg N}$$

$$N_{dz \text{ z gnojowicy}} \quad 174,72 \text{ kg N} : 4\text{ha} = \mathbf{43,68\text{kgN/ha}}$$

$$DN_{\min} \quad 240\text{kgN/ha} - (55,8\text{kgN/ha} + 43,68\text{kgN/ha}) = \mathbf{140,52 \text{ kgN/ha}}$$

Maksymalnie w nawozach mineralnych można zastosować jeszcze 140,52 kg N/ha. Zostanie zastosowane 140 kg N/ha, na cały areal 560 kg N.

2. Pszenica ozima

Dane: plon 6,5 t/ha, uprawa 6,5 ha, gleba średnia, nawożenie mineralne azotowe stosowane w ilości 140 kg/ha. Dopuszczalna maksymalna dawka azotu działającego 200 kg/ha (Załącznik 9).

Ustalanie dawki, obliczenia azotu działającego:

$$N_{dz \text{ z gleby}} \quad 62 \text{ kg N/ha}_{\text{zał. 7}} \times 0,9_{\text{zał. 8}} = \mathbf{55,8\text{kgN/ha}}$$

$$DN_{\min} \quad 200\text{kgN/ha} - (55,8\text{kgN/ha} + 140\text{kgN/ha}) = \mathbf{4,2 \text{ kgN/ha}}$$

Stosowane nawożenie mineralne w ilości 140 kg N/ha, nie przekracza dopuszczalnej ilości azotu działającego po odliczeniu. Na cały areal potrzeba 910 kg N.

3. Pszenżyto ozime

Dane: plon 5t ziarna/ha, powierzchnia uprawy 4,5 ha, gleba średnia. Dopuszczalna maksymalna dawka azotu działającego 180 kg/ha. (Załącznik 9).

Ustalanie dawki, obliczenia azotu działającego:

$$N_{dz \text{ z gleby}} \quad 62 \text{ kg N/ha}_{\text{zał. 7}} \times 0,9_{\text{zał. 8}} = \mathbf{55,8 \text{ kgN/ha}}$$

$$DN_{\text{min}} \quad 180 \text{ kgN/ha} - 55,8 \text{ kgN/ha} = \mathbf{124,2 \text{ kgN/ha}}$$

Maksymalnie w nawozach mineralnych można zastosować 124,2 kg N/ha. Zostanie zastosowane 120 kg N/ha, na cały areal 540kg N.

Podsumowanie zbiorcze dotyczące zastosowania azotu w nawozach mineralnych

Działka rolna	Nr dz. ewiden.	Pow. w ha	Rodzaj gleby	Uprawa	N kg/ha w naw. mineralnych	N kg/uprawę w naw. mineralnych
A	107	4	średnia	Rzepak ozimy	140	560
B	107a	6,5	średnia	Pszenica ozima	140	910
C	108	4,5	średnia	Pszenżyto oz.	120	540

Ewidencja zabiegów agrotechnicznych

działka rolna	data stosowania nawozu	Uprawa	Powierzchnia [ha]	Rodzaj nawozu		Ilość (dawka) zastosowanego nawozu		
				Nazwa	Zawartość N - kg 1/t /m ³ /dt	Dawka-nawozu na 1 ha uprawy t, m ³ , dt/ha	Dawka nawozu na pow. uprawy t, m ³ , dt	Dawka N kg /na 1 ha uprawy
Rzepak ozimy			a	b	c	d = a x c	e = b x c	
A	10-08-18	Rzepak oz	4	Gnojowica świńska	3,64	20,0 m ³	80	72,8
	17--09-18			Polifoska 6 NPK 6-20-30	6,00	2,0 dt	8	12
	01-03-18			Saletra amonowa	34,00	2,25 dt	9	76,5
	05-04-18			Saletra amonowa	34,00	1,5 dt	6	51
Pszenica ozima								
B	19-09-18	Pszenica ozima	6,5	Polifoska 6 NPK 6-20-30	6,00	2 dt	13	12
	01-03-19			Saletra amonowa	34,00	2 dt	13	68
	21-03-18			Saletra amonowa	34,00	1,75 dt	11,375	59,5

Pszennyto ozime								
C	19-09-18	Pszennyto o ozime	4,5	Polifoska 6 NPK 6-20- 30	6,00	2 dt	9	12
	01-03-19			Saletra amonowa	34,00	1,75 dt	7,875	59,5
	21-03-19			Saletra amonowa	34,00	1,5 dt	6,75	51

VIII. SPOSÓB DOKUMENTOWANIA

Wszelka działalność związana ze stosowaniem nawozów zawierających azot (n. naturalne, n. mineralne) wymaga prowadzenia dokumentacji.

Podmioty prowadzące produkcję rolną, w tym działy specjalne produkcji rolnej oraz działalność, w ramach której są przechowywane odchody zwierzęce lub stosowane nawozy, mają obowiązek:

- prowadzenia dokumentacji związanej ze zmianą terminów nawożenia (wyjątki) odbiegające od terminów ogólnie przyjętych w tabeli 1,
- prowadzenia ewidencji zabiegów agrotechnicznych związanych z nawożeniem azotem prowadzonej w formie własnych zapisów, zeszytów, arkuszy, dzienników, książki nawozowej czy w postaci elektronicznej, które powinny zawierać następujące informacje (uprawę i powierzchnię, datę zastosowanego nawozu, nazwę zastosowanego nawozu, jego dawkę, termin przyorania nawozu naturalnego, gdy nawóz ten stosowany jest na terenie o dużym nachyleniu),
- prowadzenie ewidencji zabiegów agrotechnicznych obowiązuje tych, którzy prowadzą gospodarstwa o powierzchni równej lub większej niż 10 ha lub utrzymujących zwierzęta w ilości równej lub większej 10 DJP,
- prowadzenie powyższej dokumentacji nie dotyczy nawożenia upraw pod osłonami (szklarnie, inspekty, namioty foliowe) i kontenerowych, wykorzystujących technologię zamkniętego obiegu nawozów i wody,
- podmioty zbywające/nabywające nawozy naturalne powinny mieć zawarte umowy na te nawozy (obowiązkowa informacja w umowie, dane osobowe, nawóz, ilość, zawartość N w kg/ t/dt/m³),
- nabywający nawozy naturalne od podmiotów wymagających pozwoleń zintegrowanych, niezależnie od wielkości swojego gospodarstwa muszą też opracować plan nawożenia,
- posiadania mapy/szkicu działek z lokalizacją przyzmy obornika w polu i datą jej założenia (maksymalnie 6 miesięcy w jednym miejscu),
- prowadzenia dokumentacji związanej z nawożeniem upraw nawozami zawierającymi azot, stosownej do wielkości prowadzonego gospodarstwa (plan nawożenia, plan nawożenia azotem czy maksymalne dawki azotu z obliczeniami),
- powyższe dokumenty należy przechowywać przez okres 3 lat licząc od dnia zakończenia, np. nawożenia wykonanego wg planu nawożenia, składowania przyzmy, ewidencjonowania zabiegów agrotechnicznych.

Tabela 8. Tabelaryczny zestaw wymaganej dokumentacji

Lp.	Podmioty prowadzące produkcję rolną	Wymagana dokumentacja
1.	<p>chów lub hodowlę:</p> <ul style="list-style-type: none"> • drobiu powyżej 40 000 stanowisk • świń powyżej 2 000 stanowisk dla świń o wadze ponad 30 kg lub • macior 750 stanowisk 	<ul style="list-style-type: none"> • pełen plan nawożenia (analiza gleby) • pozytywnie zaopiniowany plan przez OSCHR • kopię planu z opinią przekazać do wójta/burmistrza, WIOŚ • ewidencja zabiegów nawożenia azotem • gnojowica gnojówka <ul style="list-style-type: none"> – 70% zagospodarować UR, biogaz – 30% zbyć umowa • nabywający nawóz od tego podmiotu musi opracować plan nawożenia • mapę/szkic lokalizacji przyzmy obornika w polu
2.	<ul style="list-style-type: none"> • posiadające gospodarstwo rolne powyżej 100 ha UR lub • uprawiający uprawy intensywne powyżej 50 ha lub • utrzymujący więcej niż 60 DJP średniorocznie 	<ul style="list-style-type: none"> • plan nawożenia azotem – dla każdego pola • ewidencja zabiegów nawożenia azotem • mapę/szkic lokalizacji przyzmy obornika w polu
3.	<ul style="list-style-type: none"> • utrzymujący równy lub więcej 10 DJP • gospodarujący na równy lub więcej 10 ha UR 	<ul style="list-style-type: none"> • maksymalne dawki N (z obliczeniami) lub • plan nawożenia azotem (dobrowolnie) • ewidencja zabiegów nawożenia azotem • mapę/szkic lokalizacji przyzmy obornika w polu
4.	<ul style="list-style-type: none"> • utrzymujący mniej niż 10 DJP lub • gospodarujący poniżej 10 ha UR 	<ul style="list-style-type: none"> • nie wymaga się dokumentacji • przestrzeganie terminów stosowania nawozów

IX. REGULACJE PRAWNE

- ◆ Ustawa – Prawo wodne z dnia 20 lipca 2017 r.
(Dz. U. 2017r. poz.1566; tekst jednolity Dz. U. 2018r. poz.2268)
- ◆ Ustawa o nawozach i nawożeniu z dnia 10 lipca 2007 r.
(Dz. U. 2007r. Nr 147, poz.1033 z późn. zm.; tekst jednolity Dz. U. 2018r. poz.1259)
- ◆ Ustawa – Prawo ochrony środowiska z dnia 27 kwietnia 2001 r.
(Dz. U. 2018 r. poz. 799 - tekst jednolity)
- ◆ Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 5 czerwca 2018 r. w sprawie przyjęcia „Programu działań mających na celu zmniejszenie zanieczyszczenia wód azotanami pochodzącymi ze źródeł rolniczych oraz zapobieganie dalszemu zanieczyszczeniu”
(Dz. U. 2018 r. , poz. 1339)
- ◆ Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 20 lipca 2018 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie szczegółowego sposobu stosowania nawozów oraz prowadzenia szkoleń z zakresu ich stosowania
(Dz. U. 2018r., poz. 1438)
- ◆ Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 1 sierpnia 2013 r. w sprawie ogłoszenia jednolitego tekstu MRiGŻ w sprawie warunków technicznych, jakim powinny odpowiadać budowle rolnicze i ich usytuowanie
(Dz. U. 2014r. Nr 0, poz. 81)
- ◆ Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 9 listopada 2010 r. w sprawie przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko
(Dz. U. 2010r. Nr 213, poz.1397; tekst jednolity Dz. U.2016r. poz. 71)

X. Załączniki

Załącznik 1

Współczynniki przeliczeniowe sztuk rzeczywistych zwierząt gospodarskich na DJP

Rodzaj zwierząt	Przeliczenia na DJP	Rodzaj zwierząt	Przeliczenia na DJP
Bydło		Drób	
Buhaje	1,4	Kury, kaczki	0,004
Krowy powyżej 500 kg	1,2	Kury do 18 tyg. życia	0,0014
Krowy	1	Kurczęta brojlery	0,0036
Jałówki cielne	1	Gęsi	0,008
Jałówki powyżej 1 roku	0,8	Indyki	0,024
Jałówki od 1/2 - 1 roku	0,3	Przepiórki	0,0003
Opasy powyżej 1 roku	0,9	Perlice	0,003
Opasy od 1/2 do 1 roku	0,36	Gołębie (mięsne)	
Cielęta do 1/2 roku	0,15	Gołębie (mięsne)	0,002
Trzoda chlewna		Owce	
Knury	0,40	Tryki powyżej 1,5 roku	0,12
Maciory	0,35	Owce powyżej 1,5 roku	0,1
Tuczniaki	0,14	Jagnięta do 3,5 mies.	0,05
Warchlaki 2-4 mies.	0,07	Jarlaki tryczki	0,08
Prosięta do 2 mies.	0,02	Jarlaki maciorki	0,1
Konie ras dużych/Konie pozostałe		Konie ras małych (m.in. hucuł, konik polski)	
Ogiery, klacze, wałachy	1,2	Ogiery, klacze, wałachy	0,6
Żrebaki powyżej 2 lat	1	Żrebaki powyżej 2 lat	0,5
Żrebaki powyżej 1 roku do 2 lat	0,8	Żrebaki powyżej 1 roku	0,35
Żrebaki od 1/2 do 1 roku	0,5	Żrebaki od 1/2 do 1 roku	0,2
Żrebięta do 1/2 roku	0,3	Żrebięta do 1/2 roku	0,12
Bawół domowy		Kozy	
Bawół domowy powyżej 2 lat	0,7	Kozy matki	0,15
Bawół domowy od 1 roku do 2 lat	0,4	Koźlęta do 3,5 miesiąca	0,05
Bawół domowy od 0,5 - 1 roku	0,3	Koźlęta od 3,5 mies. do 0,5 roku	0,08
Bawół domowy do 0,5 roku	0,13	Pozostałe kozy	0,1
Lisy polarne		Lisy pospolite	
Lisy polarne samce	0,020	Lisy pospolite samce	0,017
Lisy polarne samice	0,016	Lisy pospolite samice	0,011
Lisy polarne młode	0,006	Lisy pospolite młode	0,005
Rodzaj zwierząt	Przeliczenia na DJP	Rodzaj zwierząt	Przeliczenia na DJP
Tchórze		Jenoty	
Tchórze samce	0,003	Jenoty samce	0,018
Tchórze samice	0,0016	Jenoty samice	0,016
Tchórze młode	0,0008	Jenoty młode	0,006
Norki		Króliki	
Norki samce	0,0042	Króliki samce	0,007
Norki samice	0,0031	Króliki samice	0,007
Norki młode	0,0015	Króliki młode	0,004

Nutrie		Szynszyle	
Nutrie samce	0,009	Szynszyle samce	0,0012
Nutrie samice	0,008	Szynszyle samice	0,0012
Nutrie młode	0,004	Szynszyle młode	0,0007
Jelenie szlachetne		Jelenie sika i Daniele	
Byki	0,42	Byki	0,22
Łanie	0,24	Łanie	0,13
Pozostałe	0,1	Pozostałe	0,06
Muł		Osiół	
Muł powyżej 2 lat	0,6	Osiół powyżej 2 lat	0,5
Muł od 1 roku do 2 lat	0,3	Osiół od 1 roku - 2 lat	0,25
Muł do roku	0,1	Osiół do roku	0,07
Strusie			
Strusie afrykańskie	0,2	Strusie Emu i Nadu	0,1
Inne zwierzęta o łącznej masie 500 kg, z wyłączeniem ryb			1

Wzory pomocne przy sporządzaniu obrotu stada - obliczanie sztuk przelotowych i stanów średniorocznych zwierząt gospodarskich

Pojęcia do obrotu stada:

- **przelotowość, sztuki przelotowe** – liczba zwierząt gospodarskich, które przebywały w danej grupie technologicznej w ciągu roku
- **stan średnioroczny** – średnia liczba zwierząt gospodarskich w poszczególnych grupach technologicznych

Obliczanie sztuk przelotowych i stanów średniorocznych:

Obliczanie sztuk przelotowych:

- a. dla zwierząt przebywających w danej grupie technologicznej, **co najmniej rok:**

$$\text{przelotowość} = \frac{\text{stan początkowy} + \text{stan końcowy}}{2}$$

- b. dla zwierząt przebywających w danej grupie technologicznej **krócej niż rok:**

$$\text{przelotowość} = \text{sztuki sprzedane} + \text{sztuki}$$

przeklasyfikowane + $\frac{1}{2}$ (sztuki padłe + ubite z konieczności) + $\frac{1}{2}$ (stan końcowy – stan początkowy)

Obliczanie stanów średniorocznych:

- a. dla zwierząt przebywających w danej grupie technologicznej **co najmniej rok:**

$$\text{stan średnioroczny} = \text{przelotowość} = \frac{\text{stan początkowy} + \text{stan końcowy}}{2}$$

- b. dla zwierząt przebywających w danej grupie technologicznej **krócej niż rok:**

$$\text{stan średnioroczny} = \frac{\text{przelotowość} \times \text{ilość miesięcy przebywania w grupie}}{12}$$

Sprawdzanie poprawności obliczeń:

stan początkowy + przychody = stan końcowy + rozchody

Sposób obliczania wymaganych pojemności zbiorników oraz powierzchni miejsc przechowywania nawozów naturalnych

Lp.	Rodzaj wyposażenia	Pojemność płyty/zbiornika na 1 DJP (m ³)	Współczynnik odliczenia		Pojemność płyty/zbiornika (m ³)
			okres pastwiskowy	system i wyposażenie	
1	płyta gnojowa	2,10 ^{*)}	A	D	$X_1 = 2,1 \times nDJP \times A \times D$
2	zbiornik na gnojówkę	1,40 ^{*)}	B	F	$X_2 = 1,4 \times nDJP \times B \times F + G$
3	zbiornik na gnojowicę	5,80 ^{*)}	C	E, F	$X_3 = 5,8 \times nDJP \times C \times E \times F + G$

*) Podane w tabeli pojemności płyty/zbiornika dotyczą: **krów mlecznych** o wydajność **6 tys. l mleka**. Dla krów o większej mleczności płytę i zbiorniki należy powiększyć odpowiednio o **10% lub 20%**:

- dla krów mlecznych o wydajności mlecznej **6-8 tys. l, o 10%**, tj.
  - dla płyty 2,31 m³,
  - dla zbiornika na gnojówkę 1,54 m³, na gnojowicę 6,38 m³
- dla krów mlecznych o wydajności mlecznej **powyżej 8 tys. l, o 20%**, tj.
  - dla płyty 2,52 m³,
  - dla zbiornika na gnojówkę 1,68 m³, na gnojowicę 6,96 m³

UWAGA!

Niezbędną powierzchnię płyt obornikowych (m²) w stosunku do jej pojemności (m³) **wylicza się dzieląc wartość X₁ przez deklarowaną wysokość składowania**, wynikającą z posiadanych przez rolnika środków technicznych.

- **nDJP** - liczba zwierząt gospodarskich wyrażona w DJP obrotu stada,
- **X₁ do X₃** – pojemność płyty obornikowej/zbiornika na gnojówkę /gnojowicę - iloczyn liczby zwierząt gospodarskich w gospodarstwie wyrażony w DJP i okresu pastwiskowego oraz pojemności płyty obornikowej lub zbiornika na gnojówkę/gnojowicę **na 1 DJP**,
  - liczba zwierząt gospodarskich wyrażona w DJP może być pomniejszona o liczbę zwierząt, utrzymywanych w systemie otwartym lub głębokiej ściółki,
  - w przypadku zbywania n. naturalnych (umowa) czy stosowania ich dla celów kogeneracji w tym spalania (dokument ilości zużytego nawozu) można zmniejszyć odpowiednio pojemność płyty/ zbiornika.
- **A, B, C** - **współczynniki odliczenia okresu pastwiskowego**,
  - stosowane gdy zwierzęta korzystają z wypasu na pastwisku
  - dla zwierząt utrzymywanych w budynkach A, B, C ma wartość = 1

- A – dla płyt gnojowych
- B – dla zbiorników na gnojówkę
- C – dla zbiorników na gnojowicę
- **D, E, F, G – współczynniki odliczenia** zastosowane ze względu na **rozwiązania systemów utrzymania oraz wyposażenia technicznego**
  - D – system bezściołowy - drób, system częściowo rusztowy - trzoda
  - E – podsuszanie pomiotu chów drobiu, separowanie gnojowicy (faza ciekła)
  - F – zadaszenie lub przykrycie płyty/zbiornika przed opadami, np. elastyczna osłona.
  - G – **współczynnik doliczenia odcieku z powierzchni wybiegu w m³ - wyliczamy $G = P \times 0,25$, P - powierzchni wybiegu w m²**
    - w przypadku zadaszenia współczynnik **G = 0**
- **H** – gdy w gospodarstwie stosuje się kompleksowe procesy technologiczne przetwarzania naw. naturalnych, tj. produkcji biogazu, kompostowania aeracyjnego, pirolizy, spalania, to stosuje się tylko wspólny przelicznik **H = 0,5** dla wszystkich rodzajów wyposażenia

Wartości współczynników odliczenia okresu pastwiskowego i systemów utrzymania oraz wyposażenia technicznego

Lp.	Gatunek, typ użytkowości zwierząt	Współczynnik					
		A	B	C	D	E	F
1.	Bydło mleczne	0,6	0,7	0,6	-	0,7	0,8
2.	Bydło mięsne	0,5	0,6	0,6	-	0,7	0,8
3.	Konie	0,5	0,6	-	-	-	0,8
4.	Owce, kozy	0,5	0,6	-	-	-	0,8
5.	Jelenie, daniela, króliki	0,2	0,5				0,8
6.	Świnie	0,7	0,6	0,6	0,8	0,7	0,8
8.	Pozostałe	-	-	-	-	-	0,8

UWAGA

W przypadku jednoczesnego chowu kilku gatunków zwierząt gospodarskich uwzględnia się tylko jeden współczynnik, właściwy dla dominującego gatunku, tzn. tego, którego obrót stada wyrażony w DJP jest dominujący.

Załącznik 4

Sposób obliczania pojemności płyty gnojowej i pojemności zbiornika na gnojówkę dla drobiu

Lp.	Rodzaj wyposażenia	Pojemność płyty/zbiornika na 1 DJP (m ³)	Współczynnik odliczenia		Pojemność płyty/zbiornika (m ³)
			dla okresu pastwiska	dla systemu i wyposażenia	
1	płyty gnojowe	1,20	A	D	$X_1 = 1,2 \times nDJP \times A \times D$
2	zbiorniki na gnojówkę	0,7	B	E, F	$X_2 = 0,7 \times nDJP \times B \times E \times F + G$

Wartości współczynników odliczenia okresu pastwiskowego, systemów utrzymania i wyposażenia technicznego

Gatunek, typ użytkowości zwierząt	Współczynniki				
	A	B	D	E	F
Drób	0,8	0,8	0,7	0,8	0,8

Załącznik 5

Średnie roczne wielkości produkcji nawozów naturalnych i koncentracja zawartego w nich azotu w zależności od gatunku zwierzęcia, jego wieku i wydajności oraz systemu utrzymania*)

Rodzaj zwierząt	SYSTEM UTRZYMANIA								Wartość współczynnika odliczenia koncentracji „W”
	Głęboka ściółka		Płytką ściółka				Bezściółkowo		
	Obornik ¹¹		Obornik ¹¹		Gnojówka ¹¹		Gnojowica/pomiot/ odchody ^{11,12}		
	Produkcja w t/rok	Zawartość N kg/)	Produkcja w t/rok	Zawartość N kg/t	Produkcja m ³ /rok	Zawartość azotu N kg/m ³	Produkcja m ³ lub t/rok	Zawartość N kg/t lub m ³	
Bydło									
Buhaje	19,0	3,1	10,5	3,3	5,8	3,4	22,0	3,5	0,7
Krowy mleczne wyd. do 6 tys. l	18,8	2,6	10,0	2,8	6,2	2,7	17,6	3,4	0,7
Krowy mleczne pow. 6-8 tys. l	23,8	3,1	14,8	3,3	7,6	3,2	23,0	4,0	0,7
Krowy mleczne pow. 8 tys. l	26,0	3,7	16,2	4,0	8,4	3,8	25,4	4,5	0,7
Jałówki cielne	18,4	3,0	8,5	3,2	5,4	3,1	16,4	3,4	0,7
Jałówki powyżej 1 roku życia	12,4	2,8	6,0	2,8	5,8	2,7	11,6	2,9	0,7
Jałówki od 1/2 do 1 roku życia	7,8	3,4	3,6	3,5	2,4	3,7	6,8	4,7	0,7
Cielęta do 1/2 roku życia	2,4	3,8	1,6	2,8	1,4	3,2	2,6	3,2	0,7
Bydło opasowe od 1/2 do 1 roku	12,0	2,6	5,0	3,1	3,8	3,4	10,0	4,5	0,7
Bydło opasowe powyżej 1 roku	15,0	3,0	7,0	2,7	6,9	2,9	14,2	3,2	0,7
Trzoda chlewna									
Knury	5,5	3,1	3,2	3,1	1,9	3,3	4,6	3,6	0,85
Lochy	5,0	3,9	3,7	4,0	1,8	4,2	4,6	4,3	0,79
Warchlaki od 2 do 4 miesięcy życia	1,5	2,4	1,1	1,9	0,5	0,8	1,4	2,8	0,79

¹¹ Podane objętości dotyczą

- gnojowicy i gnojówki poziomu 3-10% suchej masy w zależności od gatunku,
- fazy ciekłej i stałej separatu poziomu 1,5-20,0% suchej masy separatorów,
- obornika i pomiotu poziomu 25-35% suchej masy w zależności od gatunku.

¹² W systemie bezściółkowym dla drobiu pozyskiwany jest pomiot, a dla zwierząt futerkowych mieszanina odchodów i niewielkiej ilości moczu. Wyłącznie dla tych kategorii produkcję i koncentrację wyrażono w t/rok i kg N/t.

Prosięta do 2 miesiąca	0,5	1,8	0,3	0,9	0,2	0,4	0,7	2,0	-	
Tuczniaki	2,0	4,2	1,5	4,4	1,0	4,6	1,9	4,6	0,75	
Konie duże										
Ogiery	8,5	5,0	5,0	1,7	2,0	1,9			0,6	
Klaczki, wałachy	8,5	5,2	5,5	1,9	2,4	2,1				
Żrebacki powyżej 2 lat życia	6,5	4,2	5,5	1,5	1,7	1,8				
Żrebacki powyżej 1 roku życia	6,0	3,2	4,0	1,4	1,4	1,3				
Żrebacki od 1/2 do 1 roku życia	2,5	2,7	2,0	1,3	1,2	0,9				
Żrebięta do 1/2 roku życia	1,6	0,15	1,0	0,8	0,7	0,5				
Konie małe										
Ogiery	5,4	2,5	4,0	0,8	1,5	0,9			0,6	
Klaczki, wałachy	5,4	2,6	4,5	0,9	1,7	1,0				
Żrebacki powyżej 2 lat życia	4,5	2,1	4,5	0,8	1,2	0,9				
Żrebacki powyżej 1 roku życia	4,0	1,6	3,4	0,7	1,0	0,7				
Żrebacki od 1/2 do 1 roku życia	1,7	1,4	1,4	0,6	0,8	0,5				
Żrebięta do 0,5 roku	1,2	0,07	0,7	0,4	0,7	0,3				
Owce										
Tryki powyżej 1 i 1/2 roku życia	1,4	6,7								-
Owce powyżej 1 i 1/2 roku życia	1,2	6,9								
Jagnięta powyżej 3 i 1/2 miesiąca życia	0,4	8,3								
Jarlaki	0,7	10,5								
Drób										
Kury nieśne	0,029	6,7					0,014 ¹²	22,4	0,71	
Kury mięsne	0,018-	20,7					0,014 ¹²	21,6 ¹²	0,71	
Kury do 20 tyg.	0,008	15,7					-	-	-	
Kurczęta brojlery	0,017	24,7					-	-	0,71	
Kaczki	0,026	22,8					0,014*)	23,8*)	0,71	
Gęsi	0,03	21,8					0,24*)	32,7*)	0,71	
Indyki samce	0,048	41,5					-	-	0,71	
Indyki samice	0,032	40,6					-	-	-	
Przepiórki	0,002	1,2					-	-	-	
Perlice	0,025	3,4					-	-	-	

Lisy i jenoty ¹²									
Samiec							0,240 ¹	7,5	-
Samica							0,292	9,6	
Młode							0,130	5,3	
Norki i tchórze ¹²									
Samiec							0,017	13,4	-
Samica							0,015	16,5	
Młode							0,011	9,5	
Króliki i nutrie									
Samiec			0,15	2,9	0,13	3,1	0,210 ¹²	3,5 ¹²	0,6
Samica			0,17	3,2	0,11	3,3	0,230 ¹²	3,8 ¹²	
Młode			0,08	2,6	0,05	2,8	0,110 ¹²	3,2 ¹²	
Szynszyle									
Samiec	0,026	2,6					0,018 ¹²	2,9 ¹²	-
Samica	0,032	3,1					0,021 ¹²	3,5 ¹²	
Młode	0,023	2,0					0,012 ¹²	2,3 ¹²	
Kozy									
Kozy matki	1,2	8,4							0,6
Kozłeta do 3,5 miesiąca	0,4	9,4							
Kozłeta od 3,5 miesiąca do 1,5 roku	0,8	6,9							
Pozostałe kozy	1,0	8,0							
Jelenie szlachetne dotyczy systemu otwartego									
Byki	1,8	8,3							0,5
Łanie	1,6	8,7							0,5
Młode	0,8	2,1							0,5
Jelenie sika i Daniele dotyczy systemu otwartego									
Byki	1,4	4,5							0,5
Łanie	1,3	5,1							0,5
Młode	0,6	1,6							0,5
Pozostałe gatunki									
Strusie afrykańskie ¹³	0,8	1,75							0,7
Strusie Emu i Nandu ¹³	0,5	1,5							

¹³ Określone wskaźniki odnoszą się do systemu otwartego.

Inne zwierzęta o łącznej masie 500 kg bez ryb	12,0	6,0		
Produkt pofermentacyjny – fermentacja „mokra”			2,8 ¹⁴	-
Separowana gnojowica faza ciekła				
Bydło			2,8	-
Świnie			4,2	-
Separowana gnojowica faza stała				
Bydło			3,4	
Świnie			5,2	

*) Przekazywania n. naturalnych, - podmiot odbierający te nawozy stosuje koncentrację zawartego azotu Załącznik 5 lub zgodnie z informacją otrzymaną od przekazującego (np. przekazujący badań nawóz naturalny na zawartość azotu) lub wg wyników badania n. naturalnych na zawartości N wykonanych przez przejmującego ten nawóz.

Obliczenie właściwej koncentracji wg wzoru

$$k = \text{zawartość azotu} \times w$$

k - rzeczywista koncentracja azotu w jednostce nawozu naturalnego

zawartość azotu – odpowiednia wartość - Załącznik 5

w - tabelaryczna wartość współczynnik odliczenia

***) **Wartość współczynnika** odliczenia koncentracji „w” stosuje się dla obliczenia rzeczywistej koncentracji azotu w jednostce n. naturalnych, wynikającej z udokumentowanych przez hodowcę i powszechnie uznanych praktyk żywieniowych, polegających na stosowaniu obniżonej koncentracji białka w dawce pokarmowej wraz z suplementacją syntetycznymi aminokwasami, środków zwiększających strawność białka (enzymy), żywienia wielofazowego (minimum 4 fazy dla drobiu i świń w obrębie jednej grupy technologicznej), dodatków zakwaszających i biopreparatów do ściółki i gnojowicy, podsuszania pomiotu. Dla przeżuwaczy i/lub gatunków zwierząt monogastrycznych, gdzie pastwisko stanowi powyżej 70% dawki pokarmowej i/lub dzienny pobyt na pastwisku to co najmniej 6 godzin/dzień, wartość współczynnika „w” może być użyta do wyliczenia dawki azotu zdeponowanej na pastwisku z pominięciem ściółki wg współczynników Zał. 5.

¹⁴ Ze względu na dużą zmienność stosowanych w biogazowniach rolniczych receptur fermentatu, podaną wartość można zastąpić rzeczywistą koncentracją azotu, wynikającą z laboratoryjnej analizy chemicznej, wykonanej w uprawnionej do tego celu jednostce; W przypadku biogazowni rolniczych, produkcję produktu pofermentacyjnego (z) oblicza się z dokumentacji technologicznej całej instalacji.

Załącznik 6

Jednostkowe pobranie azotu w kg/1 tonę plonu^{15,16,17}

Uprawa	Pobranie N kg/1t produktu	Uprawa	Pobranie N kg/1t produktu	Uprawa	Pobranie N kg/1t produktu
Zboża		Okopowe		Warzywa polowe	
Pszenica ozima	27	Ziemniak wczesny	3,3	Cykoria sałatowa	2,5
Pszenica jara	27	Ziemniak późny	4,2	Fasola	3,4
Jęczmień ozimy	24	Burak cukrowy	3,5	Koper włoski	2,4
J. jary browarny	21	Buraki pastewny	2,5	Jarmuż	4,6
J. jary pastewny	24	Inne korzeniowe	2,5	Kalafior	3,2
Żyto	24	Pastewne		Kalarepa	3
Pszenżyto	27	Kukurydza, ziel. masa	2,4	Kapusta brukselska	4,7
Owies	22,2	Koniczyna, ziel. masa	0	Kapusta pekińska	1,6
Kukurydza ziarno	26	Lucerna, zielona masa	0	Kapusta głow. biała	2,3
Mieszanki zboż, ziarno	27	Koniczyna z trawami, zielona masa	30*)	Kapusta głowiasta czerwona	2,6
Gryka	41,7	Lucerna z trawami, z. masa	30*)	Kapusta włoska	2,8
Oleiste i przemysłowe		Bobowate/zboża ziel. masa	1,5	Marchew	1,7
Rzepak, nasiona	50	Trawy, zielona masa	5,1	Ogórek	1,7
Len oleisty, nasiona	40,3	Owies, zielona masa	4	Por	2,6
Len włóknisty, słoma	49,5	Żyto, zielona masa	4,1	Papryka	4,0
Gorzycza, nasiona	60,5	Słonecznik, z. masa	4,2	Pomidor	2,0
Słonecznik, nasiona	55,	Kapusta pastewna, zielona masa	4,2	Pietruszka korzeń	3,5
Tytoń, suche liście	50,	Inne nie motylkowe, zielona masa	4	Rzodkiewka	2,0
Konopie	40,	Inne motylk., zielona masa	4,8	Salata głowiasta	1,8
Bobowate		Rzepak, zielona masa	4,5	Salata liściasta	1,3
Bobik, nasiona	8,	Seradela, zielona masa	0	Seler korzeniowy	2,7
Grochy, nasiona	8,	Warzywa polowe		Szpinak	3,6
Łubiny, nasiona	0	Brokuł	3,7	Szparag	25,0
Soja, nasiona	15,	Burak ćwikłowy	2,7	Plantacje trwałe	
Mieszanki zboż-bobowate/nasiona	15,	Cebula	1,9	Chmiel	75

¹⁵ Pobrane wartości dotyczą pobrania na jednostkę produktu głównego, np. ziarna z odpowiednią ilością produktu ubocznego, np. słoma.

¹⁶ Dla roślin, które nie zostały wymienione w tabeli korzysta się z danych o roślinach najbardziej zbliżonych botanicznie/uprawowo do planowanej uprawy lub danych literaturowych.

¹⁷ Ilość azotu na każdy pokos.

Załącznik 7

Zasoby azotu mineralnego wiosną, w warstwie gleby¹⁸ 0-60 cm (kg/ha)

Kategoria agronomiczna gleby			
bardzo lekka	lekka	średnia	ciężka
49	59	62	66

Załącznik 7a

Ilość azotu działającego po uprawie roślin bobowatych

Rodzaj przedplonu	Bobowate siew czysty		Bobowate - mieszanki z trawami lub zbożami		Przyorane liście roślin korzeniowych
	plon główny	międzyplon	plon główny	międzyplon	
Przyorane resztki poźniwne	30 kg	15kg	20 kg	10kg	25kg
Przyorane całe rośliny - nawóz zielony w kg	Łubin żółty - 74 Groch - 77 Seradela - 65 Pozostałe - 60	Koniczyny czerwona - 30 biała - 27 Seradela - 33 Pozostałe - 30	50 kg	20 kg	-

¹⁸ Podane w tabeli wartości można zastąpić wynikami badań N_{min} wiosną dla działki rolnej /sposób liczenia wg metodyki stacji chemiczno-rolniczej

**Równoważniki nawozowe azotu z różnych źródeł w zależności
od terminu stosowania**

Źródło azotu	Termin stosowania nawozów		Źródło azotu	Terminy stosowania nawozów	
	jesień	wiosna		jesień	wiosna
Obornik			Gnojówka		
Bydło	0,35	0,40	Bydło	0,55	0,75
Trzoda chlewna	0,40	0,45	Trzoda chlewna	0,65	0,80
Drób nieśny	0,40	0,45	Drób nieśny	0,65	0,80
Drób rzeźny	0,45	0,50	Drób rzeźny	0,65	0,80
Pozostałe przeżuwacze, konie, zw. futerkowe roślinoż.	0,30	0,35	Pozostałe przeżuwacze, zw. futerkowe roślinożerne.	0,45	0,55
Dowolny obornik zastosowany pod przedplon	0,15	0,15			
Gnojowica/pomiot/odchody			Fracja stała po separacji gnojowicy		
Bydło	0,50	0,60	Bydło	0,20	0,25
Trzoda chlewna	0,60	0,70	Trzoda chlewna	0,25	0,30
Drób nieśny – pomiot podsusza-ny/nie	0,45/ 0,65	0,50/ 0,75	Fracja ciekła po separacji gnojowicy		
Zw. futerkowe mięsożerne	0,65	0,75	Bydło	0,70	0,80
Pozostałe przeżuwacze, zw. futerkowe roślin.	0,45	0,55	Trzoda chlewna	0,75	0,85
Inne			Inne		
Produkt pofermentacyjny frakcja płynna	0,60	0,70	Produkt pofermentacyjny frakcja stała	0,30	0,40
Azot mineralny z zasobów glebowych	0,9	0,6	Kompost/ inne naw. organiczne	0,30	

Załącznik 9

Maksymalne dawki azotu ¹⁹działającego ze wszystkich źródeł dla upraw w plonie głównym (uregulowany odczyn gleby, zbilansowane nawożenie NPK)

Rodzaj uprawy	Max dawka (N _{az} kg/ha)	Rodzaj uprawy	Max dawka (N _{az} kg/ha)	Rodzaj uprawy	Max dawka (N _{az} kg/ha)
Zboża		Oleiste		Okopowe	
Pszennica ozima	200	Rzepak	240	Ziemniaki wczesne	90
Pszennica jara	160	Inne oleiste	160	Ziemniaki późne	180
Jęczmień	140	Rzepak	180	Buraki cukrowe	180
Żyto	120	Słonecznik (nasiona)	130	Buraki pastewne	200
Żyto mieszańcowe	150	Gorzycza	120	Marchew pastewna	150
Owies	120	Rzodkiew oleista	120	Inne	
Kukurydza na ziarno	240	Perko	140	Proso	140
Pszennyżyto	180	Bobowate (Strączkowe)		Gryka, Facelia	100
Mieszanki zboż. ziarno	140	Groch	30	Konopie	120
Miesz. zboż-strącz. ziarno	100	Bobik	30	Sorgo też zasiew z kukurydzą	200
Pastewne na zielonkę		Łubin	0	Len	80
Żyto, owies zielonka	120	Wyka	20	Mak	90
Kukurydza zielonka	240	Seradela	30	Tytoń	160
Słonecznik	120	Soja	30	Pastewne	
Bobowate zielonka	0	Łędwian	30	Kapusta pastewna	300
Mieszanki zboż - bobowate	100	Soczewica	20	Dynia pastewna	80
Łąka 1 pokos	60	Bobowate drobnonasienne		Perko	140
Łąka 2 pokosy	120	Esparceta	30	Rośliny energetyczne	
Łąka 3 pokosy	180	Komonica	30	Miskant olbrzymi	100
Łąka 4 pokosy	220	Nostrzyk	30	Słazowiec pensylwań.	100
Grunt użytkowany kośno pastwiskowo	160	Warzywa wieloletnie		Pozostałe	80
		rabarbar	200	Rośliny sadownicze	
Koniczyna, Lucerna	30	szparag, szczaw	150	Drzewa owocowe	100
Trawy	300	chrzan	200	Krzewy owocowe	80
Motyłkowe z trawami	150	Byliny	60	Truskawka	60
Warzywa polowe		Warzywa polowe		Rośliny ozdobne uprawy pole, grunt	
Burak ćwikłowy	150	Koper	120	Tulipan, Narcyz	200
Fasola, Bób	60	Koper włoski	120	Mięczyk, Hiacynt	250
Szpinak zwyczajny	150	Pomidor	180	Lilia	180
Kapusta	300	Papryka	300	Irys holenderski	200
Kalaflor	350	Oberżyna	180	Krokus, Szafirek	200
Brokuł, Brukselka	250	Ogórek, Dynia	200	Konwalia	120
Jarmuż	200	Cukinia	180	Zimowit	250
Kalarepa	150	Kabaczek	180	Piwonia	60
Rzepa, Rzodkiew	140	Arbuz, Melon	150	Słonecznik kwiat cięty	160
Rzodkiewka	100	Salata, Cykorja	150	Rośliny suche bukiety	80
Brukiew	150	Por	250	Uprawy szkółkarskie (sadow./ozdobne)	
Marchew	200	Endywia	120	Drzewa i krzewy owocowe	120
Pietruszka	100	Cebula	200	truskawki	120
Seler korzeniowy	250	Czosnek	120	Siewki iglastych	120
Seler naciowy	200	Szczypiorek	110	Krzewy liściaste	140
Pasternak	150	Szparag	200	Krzewy iglaste	80
Inne rośliny, ozdobne uprawy	170	Róże	150	Siewki ozdobnych gat. liści.	150

¹⁹Max ilości azotu działającego ze wszystkich źródeł należy pomniejszyć o: -20% dla gleb bardzo lekkich (do 10% cząstki wielkości poniżej 0,02); -10% dla gleb lekkich (11- 20% cząstki o wymiarach poniżej 0,02)

Umowa zbytu na nawóz naturalny - przykład

.....
Miejscowość, data DD-MM-RR

Umowa zbytu

W dniu ..... między zbywającym: ....., zamieszkałym w ....., a przyjmującym/nabywającym: ....., zamieszkałym w....., została zawarta następująca umowa:

Zbywający zobowiązuje się dostarczać nabywającemu w okresie od ..... do..... nawóz naturalny:

obornik, w ilości ..... dt/t/(m³), o zawartości azotu ..... kg N/t/dt
gnójówkę, gnojowicę, w ilości .... (m³), o zawartości azotu ..... kg N/m³
pomiot ptasi w ilości ..... dt/t/(m³), o zawartości azotu .....kgN/t/dt/m³,
do rolniczego wykorzystania

Nabywający zobowiązuje się przyjmować nawóz naturalny po wcześniejszym ustaleniu ze zbywającym/sprzedającym* terminu dostawy, w okresie od ..... do ..... .

Umowę spisano w dwóch egzemplarzach po jednym dla każdej strony.

.....
Podpis przyjmującego nawóz

.....
Podpis zbywającego nawóz

*niepotrzebne skreślić

Umowa powinna być zawarta w formie pisemnej i przechowywana przez okres co najmniej 3 lat od dnia realizacji.

Załącznik 11

Ewidencja zabiegów agrotechnicznych związanych z nawożeniem azotem

Działka rolna	Data zastosowania nawozu	Uprawnia	Pow. działki [ha,a]	Rodzaj nawozu zawartość N	Dawka nawozów [t/dtha]	Dawka zastosowanego nawozu [N/na powierzchnię]

Załącznik 12

Gminy województw Dolnośląskiego, Małopolskiego i Podkarpackiego, na terenie których nawozy azotowe mineralne oraz naturalne płynne można stosować na gruntach ornych w okresie do 1 marca do 15 października

Województwo Dolnośląskie					
Nazwa Gminy	Terytorium Gminy	Nazwa Gminy	Terytorium Gminy	Nazwa Gminy	Terytorium Gminy
Boguszów-Gorce	0221011	Kowary	0206021	Piechowice	0206031
Bolków	0205023	Kudowa-Zdrój	0208031	Podgórzyn	0206082
Czarny Bór	0221042	Lądek-Zdrój	0208083	Polanica-Zdrój	0208051
Dobromierz	0219032	Lewin Kłodzki	0208092	Radków	0208123
Duszynki-Zdrój	0208011	Lubawka	0207033	Stara Kamienica	0206092
Głuszycza	0221053	Marciszów	0207042	Stare Bogaczowice	0221072
Janowice Wielkie	0206052	Mieroszów	0221063	Stronie Śląskie	0208133
Jedlina-Zdrój	0221021	Międzylesie	0208103	Szczytna	0208143
Jelenia Góra	0261011	Mirsk	0212043	Szklarska Poręba	0206041
Jeżów Sudecki	0206062	Mysłakowice	0206072	Świeradów-Zdrój	0210021
Kamienna Góra	0207011	Nowa Ruda	0208041	Walim	0221082
Kamienna Góra	0207022	Nowa Ruda	0208112	Wojcieszów	0226011
Karpacz	0206011	Paszowice	0205052	Złoty Stok	0224073

Załącznik 12

Gminy województw Dolnośląskiego, Małopolskiego i Podkarpackiego, gdzie nawozy azotowe mineralne oraz naturalne płynne można stosować na gruntach ornych w okresie od 1 marca do 15 października

Województwo Małopolskie					
Nazwa Gminy	Terytorium Gminy	Nazwa Gminy	Terytorium Gminy	Nazwa Gminy	Terytorium Gminy
Biały Dunajec	1217022	Krynica-Zdrój	1210073	Ochoznica Dolna	1211102
Bobowa	1205033	Limanowa	1207011	Piwniczna-Zdrój	1210133
Bukowina Tatrzańska	1217032	Limanowa	1207072	Poronin	1217052
Bystra-Sidzina	1215042	Lipnica Wielka	1211072	Raba Wyżna	1211112
Czarny Dunajec	1211032	Lubień	1209022	Rabka-Zdrój	1211123
Czorsztyn	1211042	Łabowa	1210082	Ropa	1205082
Dobra	1207032	Łąpsze Niżne	1211082	Rytro	1210152
Gorlice	1205011	Łącko	1210092	Sękowa	1205092
Gorlice	1205042	Łukowica	1207082	Słopnice	1207112
Grybów	1210011	Łużna	1205062	Spytkowice	1211132
Grybów	1210042	Maków Podhalański	1215063	Stryszawa	1215072
Jabłonka	1211052	Moszczenica	1205072	Sucha Beskidzka	1215021
Jordanów	1215011	Mszana Dolna	1207021	Szaflary	1211142
Jordanów	1215052	Mszana Dolna	1207092	Szczawnica	1211023
Kamienica	1207052	Muszyna	1210113	Tokarnia	1209082
Kamionka Wielka	1210052	Niedźwiedź	1207102	Tymbark	1207122
Korzenna	1210062	Nowy Targ	1211011	Uście Gorlickie	1205102
Kościelisko	1217042	Nowy Targ	1211092	Zakopane	1217011
Krościenko nad Dunajcem	1211062			Zawoja	1215082
Województwo Podkarpackie					
Nazwa Gminy	Terytorium Gminy	Nazwa Gminy	Terytorium Gminy	Nazwa Gminy	Terytorium Gminy
Baligród	1821012	Dukla	1807023	Lutowiska	1801052
Bircza	1813012	Fredropol	1813032	Olszanica	1821042
Bukowsko	1817032	Jaśliska	1807102	Solina	1821052
Cisna	1821022	Komańcza	1817042	Tyrawa Wołoska	1817062
Czarna	1801032	Lesko	1821033	Ustrzyki Dolne	1801083

Załącznik 12

Gminy województw Podlaskiego, Śląskiego i Warmińsko-Mazurskiego, gdzie nawozy azotowe mineralne oraz naturalne płynne można stosować na gruntach ornych w okresie od 1 marca do 15 października

Województwo Podlaskie					
Nazwa Gminy	Terytorium Gminy	Nazwa Gminy	Terytorium Gminy	Nazwa Gminy	Terytorium Gminy
Augustów	2001011	Krynki	2009032	Sejny	2009052
Augustów	2001022	Kuźnica	2011043	Sidra	2011072
Bakałarzewo	2012012	Lipsk	2011052	Sokółka	2011083
Bargłów Kościelny	2001032	Nowinka	2001043	Suchowola	2011093
Czarna Białostocka	2002023	Nowy Dwór	2001052	Suwałki	2012072
Dąbrowa Białostocka	2011013	Płaska	2011062	Suwałki	2063011
Filipów	2012022	Przerośl	2001062	Sztabin	2001072
Giby	2009022	Puńsk	2012042	Szudziałowo	2011102
Janów	2011022	Raczki	2009042	Szypłiszki	2012082
Jeleniewo	2012032	Rutka-Tartak	2012062	Wiżajny	2012092
Krasnopol	2012032	Sejny	2009011		
Województwo Śląskie					
Nazwa Gminy	Terytorium Gminy	Nazwa Gminy	Terytorium Gminy	Nazwa Gminy	Terytorium Gminy
Brenna	2403042	Lipowa	2417062	Ślemień	2417122
Buczkowice	2402032	Łodygowice	2417082	Świnna	2417132
Gilowice	2417032	Milówka	2417092	Ujsoły	2417142
Goleszów	2403072	Radziechowy	2417102	Ustroń	2403021
Istebna	2403092	Rajcza	2417112	Węgierska Górka	2417152
Jeleśnia	2417042	Szczyrk	2402011	Wista	2403031
Koszarawa	2417052			Żywiec	2417011
Województwo Warmińsko-Mazurskie					
Nazwa Gminy	Terytorium Gminy	Nazwa Gminy	Terytorium Gminy	Nazwa Gminy	Terytorium Gminy
Dubeninki	2818022	Kalinowo	2805032	Olecko	2813043
Gołdap	2818033	Kowale Oleckie	2813032	Świątajno	2813052
		Krukłanki	2806052	Wieliczki	2813062

Załącznik 13

Gminy województwa Dolnośląskiego, na terenie których nawozy azotowe mineralne oraz naturalne płynne można stosować na gruntach ornych w okresie od 1 marca do 25 października

Województwo Dolnośląskie					
Nazwa Gminy	Terytorium Gminy	Nazwa Gminy	Terytorium Gminy	Nazwa Gminy	Terytorium Gminy
Bardo	0224013	Krotoszyce	0209032	Rudna	0211032
Bielawa	0202011	Kunice	0209042	Ruja	0209082
Bierutów	0214023	Legnica	0262011	Siechnice	0223083
Bogatynia	0225033	Legnickie Pole	0209052	Siekierczyn	0210072
Bolesławiec	0201011	Leśna	0210033	Sobótka	0223073
Bolesławiec	0201022	Lubań	0210011	Stoszowice	0224042
Borów	0217012	Lubań	0210042	Strzegom	0219063
Brzeg Dolny	0222013	Lubin	0211011	Strzelin	0217043
Bystrzyca	0208063	Lubin	0211022	Sulików	0225052
Chocianów	0216013	Lubomierz	0212023	Syców	0214073
Chojnów	0209011	Lwówek Śląski	0212033	Szczawno-Zdrój	0221031
Chojnów	0209022	Łagiewniki	0202062	Ścinawa	0211043
Cieptowody	0224022	Malczyce	0218022	Środa Śląska	0218043
Cieszków	0213012	Marcinowice	0219052	Świdnica	0219011
Czernica	0223012	Męcinka	0205032	Świdnica	0219072
Długoleka	0223022	Mietków	0223062	Świebodzice	0219021
Dobroszyce	0214032	Międzybórz	0214053	Świerzawa	0226043
Domaniów	0215022	Miękinia	0218032	Trzebnica	0220033
Dziedowa	0214042	Milicz	0213033	Twardogóra	0214083
Dzierżoniów	0202021	Milkowice	0209062	Udanin	0218052
Dzierżoniów	0202052	Mściwojów	0205042	Wałbrzych	0265011
Gaworzycy	0216022	Niechów	0204032	Warta Bolesławecka	0201062
Głogów	0203011	Niemcza	0202073	Wądroże Wielkie	0205062
Głogów	0203022	Nowogrodzic	0201043	Wąsosz	0204043
Góra	0204013	Oborniki Śląskie	0220013	Węgliniec	0225063
Grębcice	0216032	Oleśnica	0214011	Wiązów	0217053
Gromadka	0201032	Oleśnica	0214062	Wińsko	0222022
Gryfów Śląski	0212013	Olszyna	0210053	Wisznia Mała	0220042
Jawor	0205011	Oława	0215011	Wleń	0212053
Jaworzyna Śląska	0219043	Oława	0215042	Wołów	0222033
Jelcz-Laskowice	0215033	Osiecznica	0201052	Wrocław	0264011
Jemielno	0204022	Pęcław	0203052	Zagrodno	0226052
Jerzmanowa	0203032	Pielgrzymka	0226032	Zawidów	0225011
Jordanów Śląski	0223032	Pieńsk	0225043	Zawonia	0220052
Kamieniec Ząbkowicki	0224032	Pieszycy	0202033	Ząbkowice Śląskie	0224053
Kąty Wrocławskie	0223043	Piława Górna	0202041	Zgorzelec	0225021
Kłodzko	0208021	Platerówka	0210062	Zgorzelec	0225072
Kłodzko	0208072	Polkowice	0216043	Ziębice	0224063
Kobierzyce	0223052	Prochowice	0209073	Złotoryja	0226021
Kondratowice	0217022	Prusice	0220023	Złotoryja	0226062
Kostomłoty	0218012	Przemków	0216053	Żarów	0219083
Kotla	0203042	Przeworno	0217032	Żmigród	0220063
Krośnice	0213022	Radwanice	0216062	Żórawina	0223092
				Żukowice	0203062

Załącznik 13

Gminy woj. Kujawsko-Pomorskiego, na terenie których nawozy azotowe mineralne oraz naturalne płynne można stosować na gruntach ornych w okresie od 1 marca do 25 października

Województwo Kujawsko-Pomorskiego					
Nazwa Gminy	Terytorium Gminy	Nazwa Gminy	Terytorium Gminy	Nazwa Gminy	Terytorium Gminy
Aleksandrów Kujawski	0401011	Inowrocław	0407011	Pruszcz	0414082
Aleksandrów Kujawski	0401042	Inowrocław	0407042	Raciążek	0401072
Barcin	0419013	Izbica Kujawska	0418083	Radomin	0405052
Bartniczka	0402062	Jabłonowo Pomorskie	0402073	Radziejów	0411011
Baruchowo	0418022	Janikowo	0407053	Radziejów	0411062
Bądkowo	0401052	Janowiec Wlkp.	0419033	Radzyń Chełmiński	0406043
Białe Błota	0403012	Jezióra Wielkie	0409022	Rogowo	0412032
Bobrowniki	0408022	Jeżewo	0414042	Rogowo	0419052
Bobrowo	0402022	Kamień Krajeński	0413013	Rogóżno	0406052
Boniewo	0418032	Kcynia	0410013	Rojewo	0407082
Brodnica	0402011	Kęsowo	0416032	Ryńsk	0417052
Brodnica	0402032	Kijewo Królewskie	0404032	Rypin	0412011
Brześć Kujawski	0418043	Kikół	0408052	Rypin	0412042
Brzozie	0402042	Koneck	0401062	Sadki	0410042
Brzuzo	0412022	Koronowo	0403043	Sępólno Krajeńskie	0413023
Bukowiec	0414012	Kowal	0418011	Ścienko	0403072
Bydgoszcz	0461011	Kowal	0418092	Skępe	0408073
Bytoń	0411022	Kowalewo Pomorskie	0405043	Skrwilno	0412052
Cekcyn	0416012	Kruszwica	0407063	Solec Kujawski	0403083
Chelmino	0404011	Książki	0417032	Sośno	0413032
Chelmino	0404022	Lipno	0408011	Stolno	0404062
Chelmża	0415011	Lipno	0408062	Strzelno	0409043
Chelmża	0415022	Lisewo	0404042	Szubin	0410053
Chocień	0418052	Lniano	0414052	Śliwice	0416052
Chodecz	0418063	Lubanie	0418102	Świecie	0414093
Chrostkowo	0408032	Lubicz	0415042	Świecie nad Osą	0406062
Ciechocin	0405022	Lubień Kujawski	0418113	Świedziebnia	0402092
Ciechocinek	0401021	Lubiewo	0416042	Świekatowo	0414102
Czernikowo	0415032	Lubraniec	0418123	Tłuchowo	0408082
Dąbrowa	0409012	Łabiszyn	0419043	Topólka	0411072
Dąbrowa Biskupia	0407022	Łasin	0406033	Toruń	0463011
Dąbrowa Chełmińska	0403022	Łubianka	0415052	Tuchola	0416063
Dębowa Łąka	0417022	Łysomice	0415062	Uniąw	0404072
Dobrcz	0403032	Mogilno	0409033	Waganiec	0401082
Dobre	0411032	Mrocza	0410023	Warlubie	0414112
Dobrzyń nad Wisłą	0408043	Nakło nad Notecią	0410033	Wąbrzeźno	0417011
Dragacz	0414022	Nieszawa	0401031	Wąpielsk	0412062
Drzycim	0414032	Nowa Wieś Wielka	0403052	Wielgie	0408092
Fabianki	0418072	Nowe	0414063	Wielka Nieszawka	0415082
Gąsawa	0419022	Obrowo	0415072	Więcbork	0413043

Gniewkowo	0407033	Osie	0414072	Włocławek	0418132
Golub-Dobrzyń	0405011	Osiek	0402082	Włocławek	0464011
Golub-Dobrzyń	0405032	Osielsko	0403062	Zakrzewo	0401092
Gostycyn	0416022	Osięciny	0411042	Zbiczno	0402102
Górzno	0402053	Pakość	0407073	Zbójno	0405062
Grudziądz	0406012	Papowo Biskupie	0404052	Zławieś Wielka	0415092
Grudziądz	0462011	Piotrków Kujawski	0411053	Złotniki Kujawskie	0407092
Gruta	0406022	Płużnica	0417042	Żnin	0419063

Załącznik 13

Gminy woj. Lubelskiego i Lubuskiego, na terenie których nawozy azotowe mineralne oraz naturalne płynne można stosować na gruntach ornych w okresie od 1 marca do 25 października

Województwo Lubelskie					
Nazwa Gminy	Terytorium Gminy	Nazwa Gminy	Terytorium Gminy	Nazwa Gminy	Terytorium Gminy
Adamów	0611032	Kąkolewnica	0615042	Radzyń Podlaski	0615011
Baranów	0614022	Kłoczew	0616022	Radzyń Podlaski	0615062
Batorz	0605012	Kock	0608063	Ryki	0616043
Biłgoraj	0602011	Końskowola	0614052	Serokomla	0611062
Biłgoraj	0602032	Krzywda	0611042	Stanin	0611072
Biszczka	0602042	Kurów	0614062	Stężyca	0616052
Borki	0615022	Łaziska	0612042	Stoczek Łukowski	0611021
Czemierniki	0615032	Łuków	0611011	Stoczek Łukowski	0611082
Dęblin	0616011	Łuków	0611052	Szastarka	0607062
Dzwola	0605032	Michów	0608082	Trzebieszów	0611092
Firlej	0608032	Modliborzycze	0605063	Ulan-Majorat	0615072
Frampol	0602053	Nałęczów	0614083	Ułęż	0616062
Gościej	0602062	Niedźwiada	0608092	Wąwolnica	0614102
Janowiec	0614032	Nowodwór	0616032	Wilków	0612072
Janów Lubelski	0605053	Ostrówek	0608112	Wojcieszków	0611102
Jeziorzany	0608042	Potok Górny	0602112	Wola Mysłowska	0611112
Józefów nad Wisłą	0612023	Potok Wielki	0605072	Zakrzówek	0607102
Karczmiska	0612032	Puławy	0614011	Żyrzyn	0614112
Kazimierz Dolny	0614043	Puławy	0614092		
Województwo Lubuskie					
Nazwa Gminy	Terytorium Gminy	Nazwa Gminy	Terytorium Gminy	Nazwa Gminy	Terytorium Gminy
Babimost	0809013	Krosno Odrzańskie	0802063	Sława	0812013
Bledzew	0803012	Krzeszyce	0807012	Słońsk	0807032
Bobrowice	0802022	Lipinki Łużyckie	0811052	Stubice	0805053
Bogdaniec	0801022	Lubiszyn	0801052	Stare Kurowo	0806032
Bojadła	0809022	Lubniewice	0807023	Strzelce Krajeńskie	0806043
Brody	0811032	Lubrza	0808012	Sulechów	0809063

Brzeźnica	0810032	Lubsko	0811063	Sulęcín	0807043
Bytnica	0802032	Łągów	0808022	Szczaniec	0808042
Bytom Odrzański	0804023	Łęknica	0811011	Szlichtyngowa	0812023
Cybinka	0805013	Małomice	0810053	Szprotawa	0810073
Czerwieńsk	0809033	Maszewo	0802072	Świdnica	0809072
Dąbie	0802042	Międzyrzecz	0803023	Świebodzin	0808053
Deszczno	0801032	Niegosławice	0810062	Torzym	0807053
Dobiegniew	0806013	Nowa Sól	0804011	Trzciel	0803063
Drezdenko	0806023	Nowa Sól	0804052	Trzebiechów	0809082
Gorzów Wlkp.	0861011	Nowe Miasteczko	0804063	Trzebiel	0811082
Gozdnicza	0810011	Nowogród Bobrzański	0809053	Tuplice	0811092
Górzycza	0805022	Ośno Lubuskie	0805033	Witnica	0801073
Gubin	0802011	Otyń	0804073	Wschowa	0812033
Gubin	0802052	Przewóz	0811072	Wymiarki	0810082
Iłowa	0810043	Przytoczna	0803032	Zabór	0809092
Jasień	0811043	Pszczew	0803042	Zbąszynek	0808063
Kargowa	0809043	Rzepin	0805043	Zielona Góra	0862011
Kłodawa	0801042	Santok	0801062	Zwierzyn	0806052
Końsko	0804032	Siedlisko	0804082	Żagań	0810021
Kostrzyn nad Odrą	0801011	Skąpe	0808032	Żagań	0810092
Koźuchów	0804043	Skwierzyna	0803053	Żary	0811021
				Żary	0811102

Załącznik 13

Gminy województwa łódzkiego, na terenie których nawozy azotowe mineralne oraz naturalne płynne można stosować na gruntach ornych w okresie od 1 marca do 25 października

Województwo łódzkie					
Nazwa Gminy	Terytorium Gminy	Nazwa Gminy	Terytorium Gminy	Nazwa Gminy	Terytorium Gminy
Aleksandrów	1010012	Kobiele Wielkie	1012062	Rawa Mazowiecka	1013042
Aleksandrów łódzki	1020043	Kocierzew Południowy	1005062	Regnów	1013052
Andrespol	1006022	Kodrąb	1012072	Ręczno	1010072
Bedlno	1002022	Koluszki	1006073	Rogów	1021052
Bełchatów	1001011	Konopnica	1017032	Rokiciny	1016072
Bełchatów	1001022	Konstantynów łódzki	1008011	Rozprza	1010082
Będków	1016022	Kowiesy	1015042	Rusiec	1001062
Biała	1017012	Krośnice	1002043	Rząśnia	1009052
Biała Rawska	1013023	Krzyżanów	1002052	Rzeczyca	1016082
Białaczów	1007012	Ksawerów	1008052	Rzgów	1006103
Bielawy	1005022	Kutno	1002011	Sadkowie	1013062
Błaszki	1014023	Kutno	1002062	Sędziejowice	1003032
Bolesławiec	1018012	Lgota Wielka	1012082	Siemkowice	1009062
Bolimów	1015012	Lipce Reymontowskie	1015052	Sieradz	1014011
Brażewice	1014032	Lubochnia	1016062	Sieradz	1014082
Brójce	1006032	Lutomiersk	1008062	Skiernewice	1015082
Brzeziny	1021011	Lututów	1018042	Skiernewice	1063011
Brzeziny	1021022	Ładzice	1012092	Skomlin	1017082

Brzeźnio	1014042	łanięta	1002072	Sławno	1007072
Buczek	1003012	task	1003023	Stupia	1015092
Budziszewice	1016032	łęczyca	1004011	Sokolniki	1018062
Burzenin	1014052	łęczyca	1004052	Stryków	1020083
Chąszno	1005032	łęki Szlacheckie	1010052	Strzelce	1002102
Cielądz	1013032	łowicz	1005011	Strzelce Wielkie	1009072
Czarnocin	1010022	łowicz	1005072	Sulejów	1010093
Czarnożyty	1017022	łódź	1061011	Sulmierzyce	1009082
Czastary	1018022	łubnice	1018052	Szadek	1019023
Czerniewice	1016042	łyszkowice	1005082	Szczerców	1001072
Dalików	1011012	Maków	1015062	Świnice Warckie	1004072
Daszyna	1004022	Mnisków	1007032	Tomaszów Mazow.	1016011
Dąbrowice	1002032	Mokrsko	1017042	Tomaszów Mazow.	1016092
Dłutów	1008032	Moszczenica	1010062	Tuszyn	1006113
Dmosin	1021032	Nieborów	1005092	Ujazd	1016102
Dobroń	1008042	Nowa Brzeźnica	1009032	Uniejów	1011043
Dobryszycy	1012022	Nowe Ostrowy	1002082	Warta	1014093
Domaniewice	1005042	Nowosolna	1006082	Wartkowice	1011052
Drużbice	1001032	Nowy Kawęczyn	1015072	Widawa	1003042
Drzewica	1007023	Opczno	1007043	Wielgomłynny	1012132
Działoszyn	1009013	Oporów	1002092	Wieluń	1017093
Galewice	1018032	Osjaków	1017052	Wieruszów	1018073
Gidle	1012032	Ostrówek	1017062	Wierzchlas	1017102
Głowno	1020011	Ozorków	1020021	Witonia	1004082
Głowno	1020052	Ozorków	1020062	Wodzierady	1003052
Głuchów	1015022	Pabianice	1008021	Wola Krzysztoporska	1010102
Godzianów	1015032	Pabianice	1008072	Wolbórz	1010113
Gomunice	1012042	Pajęczno	1009043	Wróblew	1014102
Gorkowice	1010032	Paradyż	1007052	Zadzim	1011062
Goszczanów	1014062	Parzęczew	1020072	Zapolice	1019032
Góra Św. Małgorzaty	1004032	Rawa Mazowiecka	1013011	Zduny	1005102
Grabica	1010042	Pątnów	1017072	Zduńska Wola	1019011
Grabów	1004042	Pęczniew	1011022	Zduńska Wola	1019042
Inowłódz	1016052	Piątek	1004062	Zelów	1001083
Jeżów	1021042	Piotrków Trybunalski	1062011	Zgierz	1020031
Kamieńsk	1012053	Poddebice	1011033	Zgierz	1020092
Kiełczygłów	1009022	Poświętne	1007062	Złoczew	1014113
Kiernoza	1005052	Przedbórz	1012113	Żarnów	1007082
Kleszczów	1001042	Radomsko	1012011	Żelechlinek	1016112
Klonowa	1014072	Radomsko	1012122	Żychlin	1002113
Kluki	1001052			Żytno	1012142

Załącznik 13

Gminy województwa Małopolskiego, na terenie których nawozy azotowe mineralne oraz naturalne płynne można stosować na gruntach ornych w okresie od 1 marca do 25 października

Województwo Małopolskie					
Nazwa Gminy	Terytorium Gminy	Nazwa Gminy	Terytorium Gminy	Nazwa Gminy	Terytorium Gminy
Alwernia	1203013	Koniusza	1214012	Radziemice	1214062
Andrychów	1218013	Koszyce	1214022	Ryglice	1216063
Babice	1203022	Kozłów	1208032	Rzepiennik Strzyżewski	1216072
Biecz	1205023	Kraków	1261011	Rzezawa	1201072
Biskupice	1219012	Krzeszowice	1206063	Siepraw	1209062
Bochnia	1201011	Książ Wielki	1208042	Skąta	1206103
Bochnia	1201022	Lanckorona	1218042	Skawina	1206113
Bolesław	1204012	Laskowa	1207062	Skrzyszów	1216082
Bolesław	1212032	Libiąż	1203043	Słaboszew	1208072
Borzęcin	1202012	Lipinki	1205052	Słomniki	1206123
Brzesko	1202023	Lipnica Murowana	1201042	Spytkowice	1218062
Brzeszcze	1213023	Lisia Góra	1216032	Stary Sącz	1210163
Brzeźnica	1218022	Liszki	1206072	Stryków	1218072
Budzów	1215032	Łapanów	1201052	Sułkowice	1209073
Bukowno	1212011	Łososina Dolna	1210102	Suoszowa	1206132
Charsznica	1208012	Mędrzechów	1204042	Szczucin	1204073
Chełmek	1213033	Michałowice	1206082	Szczurowa	1202072
Chełmiec	1210022	Miechów	1208053	Szerzyny	1216162
Chrzanów	1203033	Mogilany	1206092	Świątniki Górne	1206143
Ciężkowice	1216013	Mucharz	1218052	Tarnów	1216092
Czchów	1202033	Myślenice	1209033	Tarnów	1263011
Czernichów	1206012	Nawojowa	1210122	Tomice	1218082
Dąbrowa Tarnowska	1204023	Niepołomice	1219043	Trzciana	1201082
Dębno	1202042	Nowe Brzesko	1214033	Trzebinia	1203053
Dobczyce	1209013	Nowy Sącz	1262011	Trzyciąż	1212062
Drwinia	1201032	Nowy Wiśnicz	1201063	Tuchów	1216103
Gdów	1219022	Olesno	1204052	Wadowice	1218093
Gnojnik	1202052	Olkusz	1212053	Wieliczka	1219053
Gołcza	1208022	Osiek	1213052	Wielka Wieś	1206152
Gręboszów	1204032	Oświęcim	1213011	Wieprz	1218102
Gromnik	1216022	Oświęcim	1213062	Wierzchosławice	1216112
Gródek nad Dunajcem	1210032	Paęcznica	1214042	Wietrzychowice	1216122
Igołomia-Wawrzeńczyce	1206022	Pcim	1209042	Wiśniowa	1209092
Iwanowice	1206032	Pleśna	1216042	Wojnicz	1216133
Iwkowa	1202062	Podegrodzie	1210142	Wolbrom	1212073
Jerzmanowice-Przegonia	1206042	Polanka Wielka	1213072	Zabierzów	1206162
Jodłownik	1207042	Proszowice	1214053	Zakliczyn	1216143
Kalwaria Zebrzydowska	1218033	Przeciszów	1213082	Zator	1213093
Kęty	1213043	Raciechowice	1209052	Zembrzyce	1215092
Klucze	1212042	Raławice	1208062	Zielonki	1206172
Kłaj	1219032	Radgoszcz	1204062	Żabno	1216153
Kocmyrzów-Luborzyca	1206052	Radłów	1216053	Żegocina	1201092

Załącznik 13

Gminy województwa Mazowieckiego, na terenie których nawozy azotowe mineralne oraz naturalne płynne można stosować na gruntach ornych w okresie od 1 marca do 25 października

Województwo Mazowieckie					
Nazwa Gminy	Terytorium Gminy	Nazwa Gminy	Terytorium Gminy	Nazwa Gminy	Terytorium Gminy
Andrzejewo	1416022	Głinojeck	1402033	Kotuń	1426032
Baboszewo	1420032	Głowaczów	1407022	Kowala	1425072
Baranowo	1415012	Gniewoszów	1407032	Kozienice	1407053
Baranów	1405032	Gołymin-Ośrodek	1402042	Krasne	1422052
Belsk Duży	1406012	Gostynin	1404011	Krasnosielc	1411042
Białobrzegi	1401013	Gostynin	1404022	Krzynowłoga Mała	1422062
Bielsk	1419012	Goszczyn	1406042	Kuczbork-Osada	1437022
Bieżeń	1437013	Goworowo	1415042	Łatowicz	1412102
Błędów	1406022	Gozdowo	1427022	Legionowo	1408011
Błonie	1432013	Góra Kalwaria	1418013	Lelis	1415062
Bodzanów	1419022	Górzno	1403052	Leoncin	1414032
Borkowice	1423012	Gózd	1425022	Leszno	1432042
Borowie	1403032	Grabów nad Pilicą	1407042	Lesznowola	1418032
Brańszczyk	1435012	Grębków	1433022	Lipowiec Kościelny	1413032
Brochów	1428022	Grodzisk Mazow.	1405043	Lipsko	1409033
Brok	1416043	Grójec	1406053	Liw	1433042
Brudzeń Duży	1419032	Grudusk	1402052	Lubowidz	1437032
Brwinów	1421033	Gzy	1424012	Lutocin	1437042
Bułkowo	1419042	Halinów	1412073	Łaskarzew	1403021
Cegłów	1412042	Ilów	1428032	Łaskarzew	1403062
Celestynów	1417032	Iłża	1425033	Łąck	1419072
Ceranów	1429032	Izabelin	1432022	Łochów	1433053
Chlewiska	1430012	Jabłonna	1408022	Łomianki	1432053
Chorzele	1422023	Jadów	1434062	Maciejowice	1403072
Chotcza	1409012	Jaktorów	1405052	Magnuszew	1407062
Chynów	1406032	Jakubów	1412082	Maków Mazow.	1411011
Ciechanów	1402011	Jasieniec	1406062	Mała Wieś	1419082
Ciechanów	1402022	Jastrzęb	1430022	Małkinia Górna	1416052
Ciepielów	1409022	Jastrzębia	1425042	Marki	1434021
Czarnia	1415022	Jedlińsk	1425052	Miastków Kościelny	1403082
Czernice Borowe	1422032	Jedlnia-Letnisko	1425062	Michałowice	1421042
Czerwińsk nad Wisłą	1420042	Jednorożec	1422042	Miedzna	1433062
Czerwotka	1411022	Joniec	1420062	Milanówek	1405011
Czosnów	1414022	Józefów	1417011	Mińsk Mazow.	1412011
Dąbrówka	1434052	Kadzidło	1415052	Mińsk Mazow.	1412112
Dębe Wielkie	1412052	Kałużyn	1412093	Mirów	1430032
Długosiodło	1435022	Kampinos	1432032	Mława	1413011
Dobre	1412062	Karczew	1417043	Młodzieszyn	1428042
Domanice	1426012	Karniewo	1411032	Młynarze	1411052

Drobin	1419053	Kazanów	1436012	Mochowo	1427032
Dzierżążnia	1420052	Klembów	1434072	Mogielnica	1406073
Dzierzgowo	1413022	Klwów	1423032	Mokobody	1426042
Garbatka-Letnisko	1407012	Kobyłka	1434011	Mrozy	1412123
Garwolin	1403011	Kołbiel	1417052	Mszczonów	1438023
Garwolin	1403042	Konstancin- Jeziorna	1418023	Nadarzyn	1421052
Gąbin	1419063	Korytnica	1433032	Naruszewo	1420072
Gielniów	1423022	Kosów Lacki	1429053	Nasielsk	1414043
Nieporęt	1408032	Radzanów	1401032	Sypniewo	1411092
Nowa Sucha	1428052	Radzanów	1413042	Szczawin Kościelny	1404052
Nowe Miasto	1420082	Radziejowice	1438042	Szczutowo	1427062
Nowe Miasto nad Pilicą	1406083	Radzymin	1434093	Szelków	1411102
Nowy Duninów	1419092	Raszyn	1421062	Szerńsk	1413072
Nowy Dwór Mazow.	1414011	Regimin	1402082	Szydłowiec	1430053
Obryte	1424022	Rościszewo	1427042	Szydłowo	1413082
Odrzywół	1423042	Różan	1411073	Świercze	1424052
Ojrzeń	1402062	Rusinów	1423072	Tarczyn	1418063
Olszewo- Borki	1415092	Rybno	1428062	Tczów	1436042
Opinogóra Górna	1402072	Rząśnik	1435032	Teresin	1428082
Orońsko	1430042	Rzeczniów	1409042	Tłuszcz	1434113
Osieck	1417062	Rzekuń	1415102	Trojanów	1403122
Ostrołęka	1461011	Rzewnie	1411082	Warka	1406113
Otwock	1417021	Sadowne	1433072	Warszawa	1465011
Ożarów Mazow.	1432063	Sanniki	1404043	Wąsowo	1416102
Pacyna	1404032	Serock	1408043	Węgrów	1433011
Parysów	1403092	Sieciechów	1407072	Wiązowna	1417082
Piaseczno	1418043	Siemiątkowo	1437052	Wieczfnia Kościelna	1413092
Piastów	1421011	Siennica	1412132	Wieliszew	1408052
Piława	1403103	Sienna	1409052	Wieniawa	1423082
Pionki	1425011	Sierpc	1427011	Wierzbica	1425112
Pionki	1425082	Sierpc	1427052	Wierzbno	1433092
Płock	1462011	Skaryszew	1425103	Wilga	1403132
Płoniawy- Bramura	1411062	Skórzec	1426092	Winnica	1424062
Płońsk	1420011	Stubice	1419112	Wiskitki	1438052
Płońsk	1420092	Stupno	1419122	Wiśniewo	1413102
Pniewy	1406092	Sobienie- Jeziory	1417072	Wodynie	1426122
Podkowa Leśna	1405021	Sobolew	1403112	Wolanów	1425122
Pokrzywnica	1424032	Sochaczew	1428011	Wołomin	1434123
Policzna	1436022	Sochaczew	1428072	Wyszków	1435053
Pomiechówek	1414052	Sochocin	1420112	Wyszogród	1419153
Poświętne	1434082	Sokołów Podlaski	1429011	Wyśmierzyce	1401063
Potworów	1423052	Sokołów Podlaski	1429082	Zabrodzie	1435062
Prażmów	1418052	Solec nad Wisłą	1409062	Zakroczym	1414063
Promna	1401022	Somianka	1435042	Zakrzew	1425132

Pruszków	1421021	Sońsk	1402092	Ząsuki	1420122
Przasnysz	1422011	Stanisławów	1412142	Zaręby Kościelne	1416112
Przasnysz	1422072	Stara Biała	1419132	Zatory	1424072
Przyłęk	1436032	Stara Błotnica	1401042	Zawidz	1427072
Przysucha	1423063	Stare Babice	1432072	Ząbki	1434031
Przytyk	1425092	Staroźreby	1419142	Zielonka	1434041
Pułtusk	1424043	Stoczek	1433082	Zwoleń	1436053
Puszcza Mariańska	1438032	Strachówka	1434102	Żabia Wola	1405062
Raciąż	1420021	Stromiec	1401052	Żelechów	1403143
Raciąż	1420102	Strzegowo	1413052	Zuromin	1437063
Radom	1463011	Stupsk	1413062	Żyrardów	1438011
Radzanowo	1419102	Sulejówek	1412151		

Załącznik 13

Gminy województwa Opolskiego, na terenie których nawozy azotowe mineralne oraz naturalne płynne można stosować na gruntach ornych w okresie od 1 marca do 25 października

Województwo Opolskie					
Nazwa Gminy	Terytorium Gminy	Nazwa Gminy	Terytorium Gminy	Nazwa Gminy	Terytorium Gminy
Baborów	1602013	Kolonowskie	1611033	Polska Cerekiew	1603052
Biała	1610013	Komprachcice	1609042	Popielów	1609092
Bierawa	1603022	Korfantów	1607033	Praszka	1608043
Branice	1602022	Krapkowice	1605023	Prószków	1609103
Brzeg	1601011	Lasowice Wielkie	1604032	Prudnik	1610043
Byczyna	1604013	Leśnica	1611043	Radłów	1608052
Chrzastowice	1609012	Lewin Brzeski	1601043	Reńska Wieś	1603062
Cisek	1603032	Lubrza	1610032	Rudniki	1608062
Dąbrowa	1609022	Lubsza	1601052	Skarbimierz	1601022
Dobrodzień	1608013	Łambinowice	1607042	Skoroszyce	1607092
Dobrzeń Wielki	1609032	Łubniany	1609052	Strzelce Opolskie	1611053
Domaszowice	1606012	Murów	1609062	Strzeleczyki	1605032
Głogówek	1610023	Namysłów	1606023	Świerczów	1606042
Głubczyce	1602033	Niemodlin	1609073	Tarnów Opolski	1609112
Głuchołazy	1607013	Nysa	1607053	Tułowice	1609123
Gogolin	1605013	Olesno	1608033	Turawa	1609132
Gorzów Śląski	1608023	Olszanka	1601062	Ujazd	1611063
Grodków	1601033	Opole	1661011	Walce	1605042
Izbicko	1611012	Otmuchów	1607063	Wilków	1606052
Jemielnica	1611022	Ozimek	1609083	Wołczyn	1604043
Kamiennik	1607022	Paczków	1607073	Zawadzkie	1611073
Kędzierzyn- Koźle	1603011	Pakosławice	1607082	Zdzieszowice	1605053
Kietrz	1602043	Pawłowiczki	1603042	Zębowice	1608072
Kluczbork	1604023	Pokój	1606032		

Załącznik 13

Gminy woj. Podkarpackiego i Podlaskiego, na terenie których nawozy azotowe mineralne oraz naturalne płynne można stosować na gruntach ornych w okresie od 1 marca do 25 października

Województwo Podkarpackie					
Nazwa Gminy	Terytorium Gminy	Nazwa Gminy	Terytorium Gminy	Nazwa Gminy	Terytorium Gminy
Adamówka	1814022	Jedlicze	1807043	Przemysł	1862011
Baranów Sandomierski	1820013	Jeżowe	1812032	Przeworsk	1814011
Besko	1817022	Jodłowa	1803052	Przeworsk	1814062
Białobrzegi	1810022	Kamień	1816082	Pysznica	1818032
Błażowa	1816023	Kańczuga	1814053	Radomyśl nad Sanem	1818042
Boguchwała	1816033	Kolbuszowa	1806023	Radomyśl Wielki	1811083
Bojanów	1818022	Kończone	1805053	Radymno	1804021
Borowa	1811022	Korczyna	1807052	Radmno	1804082
Brzostek	1803023	Krasiczyn	1813042	Rakszawa	1810062
Brzozów	1802013	Krasne	1816092	Raniszów	1806052
Brzyska	1805022	Krempna	1805062	Rokietnica	1804092
Chłopice	1804032	Krosno	1861011	Ropczyce	1815033
Chmielnik	1816042	Krościenko Wyżne	1807062	Rożwienica	1804102
Chorkówka	1807012	Krzyszów	1812042	Rudnik nad Sanem	1812063
Cmolas	1806012	Krzywca	1813052	Rymanów	1807083
Czarna	1803032	Kuryłówka	1808032	Rzeszów	1863011
Czarna	1810032	Laszki	1804052	Sanok	1817011
Czermin	1811032	Leżajsk	1808011	Sanok	1817052
Czudec	1819012	Leżajsk	1808042	Sędziszów Małopolski	1815043
Dębica	1803011	Lubaczów	1809011	Sieniawa	1814073
Dębica	1803042	Lubaczów	1809042	Skołyszyn	1805092
Dębowiec	1805032	Lubenia	1816102	Sokołów Małopolski	1816113
Domaradz	1802022	Łańcut	1810011	Stalowa Wola	1818011
Dubiecko	1813022	Łańcut	1810042	Stary Dzików	1809072
Dydnia	1802032	Majdan Królewski	1806032	Strzyżów	1819043
Dynów	1816011	Markowa	1810052	Stubno	1813092
Dynów	1816052	Medyka	1813062	Świlcza	1816122
Dzikowiec	1806062	Miejsce Piastowe	1807072	Tarnobrzeg	1864011
Fryszak	1819022	Mielec	1811011	Tarnowiec	1805112
Gań	1814032	Mielec	1811052	Tryńcza	1814082
Gawłuszowice	1811042	Niebylec	1819032	Trzebownisko	1816132
Głogów Małopolski	1816063	Nisko	1812053	Tuszów Narodowy	1811092
Gorzyce	1820022	Niwiska	1806042	Tyczyn	1816143
Grębów	1820032	Nowa Dęba	1820043	Ulanów	1812073
Grodzisko Dolne	1808022	Nowa Sarzyna	1808053	Wadowice Górne	1811102
Haczów	1802042	Nowy Żmigród	1805072	Wiązownica	1804112
Harasiuki	1812012	Nozdrzec	1802062	Wielkie Oczy	1809082
Hyżne	1816072	Oleszyce	1809063	Wielopole Skrzyńskie	1815052

Iwierzycze	1815012	Orły	1813072	Wiśniowa	1819052
Iwonicz-Zdrój	1807033	Osiek Jasielski	1805082	Wojaszówka	1807092
Jarocin	1812022	Ostrów	1815022	Zaklików	1818053
Jarosław	1804011	Padew Narodowa	1811062	Zaleszany	1818062
Jarosław	1804042	Pawłosiów	1804062	Zarszyn	1817082
Jasienica Rosielna	1802052	Pilzno	1803063	Zarzecze	1814092
Jasło	1805011	Pruchnik	1804073	Żołyń	1810072
Jasło	1805042	Przecław	1811073	Żurawica	1813102
Jawornik Polski	1814042	Przemysł	1813082	Żyraków	1803072
Województwo Podlaskie					
Nazwa Gminy	Terytorium Gminy	Nazwa Gminy	Terytorium Gminy	Nazwa Gminy	Terytorium Gminy
Szumowo	2014042				

Załącznik 13

Gminy województwa Pomorskiego, na terenie których nawozy azotowe mineralne oraz naturalne płynne można stosować na gruntach ornych w okresie od 1 marca do 25 października

Województwo Pomorskie					
Nazwa Gminy	Terytorium Gminy	Nazwa Gminy	Terytorium Gminy	Nazwa Gminy	Terytorium Gminy
Bobowo	2213042	Krokowa	2211062	Ryjewo	2207052
Borzytuchom	2201012	Krynica Morska	2210011	Rzecenica	2203072
Brusy	2202023	Kwidzyn	2207011	Sadlinki	2207062
Bytów	2201023	Kwidzyn	2207032	Sierakowice	2205042
Cedry Wielkie	2204022	Lębork	2208011	Skarszewy	2213093
Cewice	2208032	Lichnowy	2209032	Skórcz	2213021
Chmielno	2205012	Linia	2215062	Skórcz	2213102
Choczewo	2215042	Liniewo	2206052	Słupsk	2212082
Chojnice	2202011	Lipnica	2201052	Słupsk	2263011
Chojnice	2202032	Lipusz	2206062	Smętowo Graniczne	2213112
Czarna Dąbrówka	2201032	Lubichowo	2213062	Smoldzino	2212092
Czarna Woda	2213013	Luzino	2215072	Somonino	2205052
Czarne	2203023	Łeba	2208021	Sopot	2264011
Czersk	2202043	Łęczycze	2215082	Stara Kiszewa	2206082
Człuchów	2203011	Malbork	2209011	Stare Pole	2209082
Człuchów	2203032	Malbork	2209042	Starogard Gdański	2213031
Damnica	2212022	Miastko	2201063	Starogard Gdański	2213122
Debrzno	2203043	Mikołajki Pomorskie	2216022	Stary Dzierżoń	2216032
Dębica Kaszubska	2212032	Miłoradz	2209062	Stary Targ	2216042
Dziemiany	2206022	Morzeszczyn	2214032	Stegna	2210042
Dzierżoń	2216013	Nowa Karczma	2206072	Stężycza	2205062
Gardeja	2207022	Nowa Wieś Lęborska	2208042	Studzienice	2201082
Gdańsk	2261011	Nowy Dwór Gdański	2210023	Subkowy	2214052
Gdynia	2262011	Nowy Staw	2209073	Suchy Dąb	2204072
Główny	2212042	Osieczna	2213072	Sulęcyno	2205072

Gniew	2214023	Osiek	2213082	Szemud	2215092
Gniewino	2215052	Ostaszewo	2210032	Sztum	2216053
Hel	2211011	Parchowo	2201072	Sztutowo	2210052
Jastarnia	2211023	Pelplin	2214043	Tczew	2214011
Kaliska	2213052	Potęgowo	2212072	Tczew	2214062
Karsin	2206032	Prabuty	2207043	Trąbki Wielkie	2204082
Kartuzy	2205023	Pruszcz Gdański	2204011	Trzebielino	2201092
Kępice	2212053	Pruszcz Gdański	2204042	Tuchomie	2201102
Kobylnica	2212062	Przechlewo	2203062	Ustka	2212011
Koczała	2203052	Przodkowo	2205032	Ustka	2212102
Kolbudy	2204032	Przywidz	2204052	Wejherowo	2215031
Kończygłowy	2201042	Pszczółki	2204062	Wejherowo	2215102
Konarzyny	2202052	Puck	2211031	Wicko	2208052
Kosakowo	2211052	Puck	2211072	Władysławowo	2211043
Kościerzyna	2206011	Reda	2215011	Zblewo	2213132
Kościerzyna	2206042	Rumia	2215021	Żukowo	2205083

Załącznik 13

Gminy województwa Śląskiego, na terenie których nawozy azotowe mineralne oraz naturalne płynne można stosować na gruntach ornych w okresie od 1 marca do 25 października

Województwo Śląskie					
Nazwa Gminy	Terytorium Gminy	Nazwa Gminy	Terytorium Gminy	Nazwa Gminy	Terytorium Gminy
Bestwina	2402022	Koszęcin	2407062	Poręba	2416011
Będzin	2401011	Koziegłowy	2409023	Przyrów	2404142
Bielsko-Biała	2461011	Kozy	2402072	Przystajń	2406082
Bieruń	2414011	Kroczyce	2416042	Psary	2401062
Blachownia	2404013	Krupski Młyn	2413052	Pszczyna	2410053
Bobrowniki	2401042	Kruszyna	2404082	Pszów	2415011
Bojszowy	2414042	Krzanowice	2411033	Pyskowice	2405021
Boronów	2407022	Krzepice	2406023	Racibórz	2411011
Bytom	2462011	Krzyżanowice	2411042	Radlin	2415021
Chełm Śląski	2414052	Kuźnia Raciborska	2411053	Radzionków	2413031
Chorzów	2463011	2416102	2416102	Rędziny	2404152
Chybie	2403052	Łędziny	2414031	Ruda Śląska	2472011
Ciasna	2407032	Lipie	2406032	Rudnik	2411082
Cieszyn	2403011	Lubliniec	2407011	Rudziniec	2405052
Czechowice-Dziedzice	2402043	Lubomia	2415072	Rybnik	2473011
Czeladź	2401021	Lyski	2412042	Rydułtowy	2415031
Czernichów	2417022	Łaziska Górne	2408011	Siemianowice Śląskie	2474011
Czerwionka-Leszczyny	2412013	Łazy	2416053	Siewierz	2401073
Częstochowa	2464011	Łękawica	2417072	Skoczów	2403103
Dąbrowa Górnicza	2465011	Markłowice	2415082	Sławków	2401081
Dąbrowa Zielona	2404022	Miasteczko Śląskie	2413021	Sosnowiec	2475011
Dębowice	2403062	Miedźna	2410032	Sońnicowice	2405063
Gaszowice	2412022	Miedźno	2406042	Starcza	2404162
Gieraltowice	2405032	Mierzęcice	2401052	Strumień	2403113
Gliwice	2466011	Mikołów	2408021	Suszec	2410062

Goczałkowice-Zdrój	2410012	Mstów	2404102	Szczekociny	2416083
Godów	2415052	Mszana	2415092	Świerklaniec	2413072
Gorzycy	2415062	Mykanów	2404112	Świerklany	2412052
Hażlach	2403082	Mysłowice	2470011	Świętochłowice	2476011
Herby	2407042	Myszków	2409011	Tarnowskie Góry	2413041
Imielin	2414021	Nędza	2411062	Toszek	2405073
Irządze	2416032	Niegowa	2409032	Tworóg	2413082
Janów	2404032	Ogrodzieniec	2416063	Tychy	2477011
Jasienica	2402052	Olsztyn	2404122	Wielowieś	2405082
Jastrzębie-Zdrój	2467011	Opatów	2406052	Wilamowice	2402093
Jaworze	2402062	Ornontowice	2408042	Wilkowice	2402102
Jaworzno	2468011	Orzesze	2408031	Włodowice	2416092
Jejkowice	2412032	Ożarówce	2413062	Wodzisław Śląski	2415041
Kalety	2413011	Panki	2406062	Wojkowice	2401031
Kamienica Polska	2404042	Pawłowice	2410042	Woźniki	2407083
Katowice	2469011	Pawonków	2407072	Wręczyca Wielka	2406092
Kłobuck	2406013	Piekary Śląskie	2471011	Wry	2408052
Kłomnice	2404052	Pietrowice Wielkie	2411072	Zabrze	2478011
Knurów	2405011	Pilchowice	2405042	Zawiercie	2416021
Kobiór	2410022	Pilica	2416073	Zbrosławice	2413092
Kochanowice	2407052	Poczesna	2404132	Zebrzydowice	2403122
Koniecpol	2404063	Popów	2406072	Żarki	2409053
Konopiska	2404072	Poraj	2409042	Żarnowiec	2416102
Kornowac	2411022	Porąbka	2402082	Żory	2479011

Załącznik 13

Gminy województwa Świętokrzyskiego, na terenie których nawozy azotowe mineralne oraz naturalne płynne można stosować na gruntach ornych w okresie od 1 marca do 25 października

Województwo Świętokrzyskie					
Nazwa Gminy	Terytorium Gminy	Nazwa Gminy	Terytorium Gminy	Nazwa Gminy	Terytorium Gminy
Baćkowice	2606012	Łągów	2604073	Rytwiany	2612062
Bałtów	2607022	Łączna	2610032	Sadowie	2606062
Bejsce	2603012	Łoniów	2609052	Samborzec	2609072
Bieliny	2604012	Łopuszno	2604082	Sandomierz	2609011
Bliżyn	2610022	Łubnice	2612022	Secemin	2613052
Bodzechów	2607032	Małogoszcz	2602033	Sędziszów	2602063
Bodzentyń	2604023	Mastów	2604092	Sitkówka-Nowiny	2604172
Bogoria	2612012	Michałów	2608032	Skalbmierz	2603053
Brody	2611022	Miedziana Góra	2604102	Skarżysko Kościelne	2610042
Busko-Zdrój	2601013	Mirzec	2611032	Skarżysko-Kamienna	2610011
Chęciny	2604033	Mniów	2604112	Słupia (Jędrzejowska)	2602072
Chmielnik	2604043	Morawica	2604123	Słupia (Konecka)	2605062
Czarnocin	2603022	Moskorzew	2613032	Smyków	2605072
Ćmielów	2607043	Nagłowice	2602042	Sobków	2602082
Daleszyce	2604053	Nowa Słupia	2604132	Solec-Zdrój	2601052
Dwikozy	2609022	Nowy Korczyn	2601032	Starachowice	2611011
Działoszyce	2608013	Obrazów	2609062	Staszów	2612073
Fałków	2605012	Oksa	2602052	Stąporków	2605083

Gnojno	2601022	Oleśnica	2612032	Stopnica	2601063
Gowarczów	2605022	Opatowiec	2603042	Strawczyn	2604182
Górno	2604062	Opatów	2606043	Suchedniów	2610053
Imielno	2602012	Osiek	2612043	Szydłów	2612082
Iwaniska	2606022	Ostrowiec Świętokrzyski	2607011	Tarłów	2606072
Jędrzejów	2602023	Ożarów	2606053	Tuczępy	2601072
Kazimierza Wielka	2603033	Pacanów	2601042	Waśniów	2607062
Kielce	2661011	Pawłów	2611042	Wąchock	2611053
Kije	2608022	Piekoszków	2604142	Wilczyce	2609082
Klimontów	2609032	Pierzchnica	2604152	Wiślica	2601083
Kluczewsko	2613012	Pińczów	2608043	Włoszczowa	2613063
Końskie	2605033	Połaniec	2612053	Wodzisław	2602092
Koprzywnica	2609043	Radków	2613042	Wojciechowice	2606082
Krasocin	2613022	Radoszyce	2605043	Zagnańsk	2604192
Kunów	2607053	Raków	2604162	Zawichost	2609093
Lipnik	2606032	Ruda Maleniecka	2605052	Złota	2608052

Załącznik 13

Gminy województwa Warmińsko-Mazurskiego, na terenie których nawozy azotowe mineralne oraz naturalne płynne można stosować na gruntach ornych w okresie od 1 marca do 25 października

Województwo Warmińsko-Mazurskie					
Nazwa Gminy	Terytorium Gminy	Nazwa Gminy	Terytorium Gminy	Nazwa Gminy	Terytorium Gminy
Barczewo	2814013	Janowiec Kościelny	2811012	Nowe Miasto Lubawskie	2812011
Biskupiec	2812022	Janowo	2811022	Nowe Miasto Lubawskie	2812052
Braniewo	2802011	Jonkowo	2814072	Olsztyn	2862011
Braniewo	2802022	Kiwity	2809022	Olsztynek	2814093
Dąbrówno	2815022	Kurzętnik	2812042	Orneta	2809053
Dobre Miasto	2814033	Lelkowo	2802042	Ostróda	2815011
Dywity	2814042	Lelkowo	2802042	Ostróda	2815092
Działdowo	2803011	Lidzbark	2803043	Pasłęk	2804073
Działdowo	2803022	Lidzbark Warmiński	2809011	Pieniężno	2802053
Elbląg	2804012	Lidzbark Warmiński	2809032	Płoskinia	2802062
Elbląg	2861011	Lubawa	2807021	Płośnica	2803052
Frombork	2802033	Lubawa	2807052	Rozogi	2802053
Gietrzwałd	2814052	Lubomino	2809042	Rybno	2802062
Godkowo	2804022	Łukta	2815042	Rychliki	2803052
Górowo Iławeckie	2801021	Małdyty	2815052	Stawiguda	2814112
Górowo Iławeckie	2801052	Markusy	2804042	Susz	2807063
Grodziczno	2812032	Milejewo	2804052	Świątki	2814112
Gronowo Elbląskie	2804032	Miłakowo	2815063	Tolkmicko	2807063
Grunwald	2815032	Miłomłyn	2815073	Wielbark	2814112
Iława	2807011	Młynary	2804063	Wilczęta	2807063
Iława	2807032	Morąg	2815083	Zalewo	2807073
Iłowo-Osada	2803032				

Załącznik 13

Gminy województwa Wielkopolskiego, na terenie których nawozy azotowe mineralne oraz naturalne płynne można stosować na gruntach ornych w okresie od 1 marca do 25 października

Województwo Wielkopolskie					
Nazwa Gminy	Terytorium Gminy	Nazwa Gminy	Terytorium Gminy	Nazwa Gminy	Terytorium Gminy
Babiał	3009022	Jaraczewo	3006013	Lisków	3007062
Baranów	3008012	Jarocin	3006023	Lubasz	3002052
Białośliwie	3019022	Jastrowie	3031023	Luboń	3021011
Blizanów	3007012	Jutrosin	3022023	Lwówek	3015023
Bojanowo	3022013	Kaczory	3019032	Łęka Opatowska	3008042
Borek Wlkp.	3004013	Kalisz	3061011	Łobżenica	3019043
Bralin	3008022	Kamieniec	3005032	Łubowo	3003062
Brodnica	3026012	Kawęczyn	3027042	Malanów	3027052
Brudzew	3027022	Kazimierz Biskupi	3010032	Margonin	3001043
Brzeziny	3007022	Kaźmierz	3024032	Miasteczko Krajeńskie	3019052
Budzyń	3001022	Kępno	3008033	Miedzichowo	3015032
Buk	3021033	Kiszkowo	3003042	Miejska Górka	3022033
Ceków-Kolonia	3007032	Kleczew	3010043	Mieleszyn	3003072
Chocz	3020013	Kleszczewo	3021062	Mieścisko	3028042
Chodów	3009032	Kłecko	3003053	Międzychód	3014033
Chodzież	3001011	Kłodawa	3009063	Mikstat	3018063
Chodzież	3001032	Kobyła Góra	3018042	Miłosław	3030023
Chrzypsko Wielkie	3014012	Kobylin	3012023	Mosina	3021103
Czajków	3018012	Kołaczkowo	3030012	Murowana Goślina	3021113
Czarnków	3002011	Koło	3009011	Mycielin	3007072
Czarnków	3002022	Koło	3009072	Nekla	3030033
Czempiń	3011023	Komorniki	3021072	Niechanowo	3003082
Czermin	3020022	Konin	3062011	Nowe Miasto nad Wartą	3025032
Czerniejewo	3003023	Kostrzyn	3021083	Nowe Skalmierzyce	3017023
Czerwonak	3021042	Kościan	3011011	Nowy Tomyśl	3015043
Damasławek	3028022	Kościan	3011032	Oborniki	3016013
Dąbie	3009043	Kościelec	3009082	Obrzycko	3024011
Dobra	3027033	Kotlin	3006032	Obrzycko	3024042
Dobrzyca	3020033	Koźmin Wlkp.	3012033	Odolanów	3017033
Dolsk	3026023	Koźminek	3007052	Okonek	3031053
Dominowo	3025012	Kórnik	3021093	Olszówka	3009092
Dopiewo	3021052	Krajenka	3031033	Opalenica	3015053
Doruchów	3018022	Kramsk	3010052	Opatówek	3007083
Drawsko	3002032	Kraszewice	3018052	Orchowo	3023032
Duszniki	3024022	Krobia	3004033	Osieczna	3013033
Gizałki	3020042	Krotoszyn	3012043	Osiek Mały	3009102
Gniezno	3003011	Krzemieniewo	3013012	Ostroróg	3024053
Gniezno	3003032	Krzykosy	3025022	Ostrowite	3023042
Godziesze Wielkie	3007042	Krzyków	3010062	Ostrów Wlkp.	3017011
Golina	3010013	Krzywiń	3011043	Ostrów Wlkp.	3017042
Golańcz	3028033	Krzyż Wlkp.	3002043	Ostrzeszów	3018073
Gofuchów	3020052	Książ Wlkp.	3026033	Pakosław	3022042
Gostyń	3004023	Kuślin	3015012	Perzów	3008052

Grabów nad Prosną	3018033	Kwilcz	3014022	Pępowo	3004042
Granowo	3005012	Lądek	3023022	Piaski	3004052
Grodzicz	3010022	Leszno	3063011	Piła	3019011
Grodzisk Wlkp.	3005023	Lipka	3031042	Pleszew	3020063
Grzegorzew	3009052	Lipno	3013022	Pniewy	3024063
Województwo Wielkopolskie ciąg dalszy					
Nazwa Gminy	Terytorium Gminy	Nazwa Gminy	Terytorium Gminy	Nazwa Gminy	Terytorium Gminy
Pobiedziska	3021123				
Pogorzela	3004063	Stupca	3023011	Turek	3027082
Połajewo	3002062	Stupca	3023062	Ujście	3019073
Poniec	3004073	Sompolno	3010103	Wapno	3028062
Powidz	3023052	Stare Miasto	3010112	Wągrowiec	3028011
Poznań	3064011	Stawiszyn	3007093	Wągrowiec	3028072
Przedecz	3009113	Stęszew	3021143	Wieleń	3002083
Przemęt	3029012	Strzałkowo	3023072	Wielichowo	3005053
Przygodzice	3017052	Suchy Las	3021152	Wierzbinek	3010132
Przykona	3027062	Sulmierzyce	3012011	Wijewo	3013062
Puszczykowo	3021021	Swarzędz	3021163	Władysławów	3010142
Pyzdry	3030043	Szamocin	3001053	Włoszakowice	3003103
Rakoniewice	3005043	Szamotuły	3024073	Wilczyn	3027092
Raszków	3017063	Szczytniki	3007102	Witkowo	3013072
Rawicz	3022053	Szydłowo	3019062	Wolsztyn	3029033
Rogoźno	3016023	Ślesin	3010123	Wronki	3024083
Rokietnica	3021132	Śmigiel	3011053	Września	3030053
Rozdrażew	3012052	Śrem	3026043	Wyrzysk	3019083
Rychtal	3008062	Środa Wlkp.	3025043	Wysoka	3019093
Rychwał	3010073	Święciechowa	3013052	Zagórz	3023083
Ryczywół	3016032	Tarnowo Podgórne	3021172	Zakrzewo	3031072
Rydzyzna	3013043			Zaniemyśl	3025052
Rzgów	3010082	Tarnówka	3031062	Zbąszyń	3015063
Siedlec	3029022	Trzcianka	3002073	Zduny	3012063
Sieraków	3014043	Trzcina	3008072	Złotów	3031011
Sieroszewice	3017072	Trzemeszno	3003093	Złotów	3031082
Skoki	3028053	Tuliszków	3027073	Żelazków	3007112
Skulsk	3010092	Turek	3027011	Żerków	3006043

Załącznik 13

Gminy województwa Zachodnio-pomorskiego, na terenie których nawozy azotowe mineralne oraz naturalne płynne można stosować na gruntach ornych w okresie od 1 marca do 25 października

Województwo Zachodnio-Pomorskie					
Nazwa Gminy	Terytorium Gminy	Nazwa Gminy	Terytorium Gminy	Nazwa Gminy	Terytorium Gminy
Banie	3206012	Ińsko	3214053	Radowo Małe	3218032
Barlinek	3210013	Kalisz Pomorski	3203033	Rąbino	3216042
Barwice	3215023	Kamień Pomorski	3207033	Recz	3202063
Będzino	3209012	Karlino	3201033	Resko	3218043
Białogard	3201011	Karnice	3205032	Rewal	3205072
Białogard	3201022	Kobyłanka	3214062	Rymań	3208052
Biały Bór	3215033	Kołbaskowo	3211022	Sianów	3209073
Bielice	3212012	Kołobrzeg	3208011	Siemysł	3208062
Bierzwnik	3202012	Kołobrzeg	3208042	Sławno	3213021
Biesiekierz	3209022	Koszalin	3261011	Sławno	3213062

Bobolice	3209033	Kozielice	3212022	Sławoborze	3216052
Boleszkowice	3216022	Krzęcin	3202042	Stara Dąbrowa	3214092
Borne Sulinowo	3215043	Lipiany	3212033	Stare Czarnowo	3206072
Brojce	3205012	Łobez	3218023	Stargard	3214011
Brzeżno	3216022	Malechowo	3213042	Stargard	3214102
Cedynia	3206023	Manowo	3209042	Stepnica	3204073
Chociwel	3214023	Marianowo	3214082	Suchań	3214113
Chojna	3206033	Maszewo	3204033	Szczecin	3262011
Choszczno	3202023	Mielno	3209053	Szczecinek	3215011
Czaplinek	3203013	Mieszkowice	3206053	Szczecinek	3215062
Człopa	3217023	Międzyzdroje	3207043	Świdwin	3216011
Darłowo	3213011	Mirosławiec	3217033	Świdwin	3216062
Darłowo	3213032	Moryń	3206063	Świerzno	3207052
Dębno	3210033	Myslibórz	3210043	Świeszyno	3209082
Dobra	3218013	Nowe Warpno	3211033	Świnoujście	3263011
Dobra (Szczecińska)	3211012	Nowogard	3204043	Trzcianko-Zdrój	3206083
Dobrzany	3214033	Nowogródek Pomorski	3210052	Trzebieatów	3205083
Dolice	3214042	Osina	3204052	Tuczno	3217043
Drawno	3202033	Ostrowice	3203042	Tychowo	3201043
Drawsko Pomorskie	3203023	Pełczyce	3202053	Ustronie Morskie	3208072
Dygowo	3208022	Płoty	3205043	Wałcz	3217011
Dziwnów	3207013	Polanów	3209063	Wałcz	3217052
Golczewo	3207023	Police	3211043	Warnice	3212062
Goleniów	3204023	Połczyn-Zdrój	3216033	Węgorzyno	3218053
Gościno	3208033	Postomino	3213052	Widuchowa	3206092
Gryfice	3205023	Przelewice	3212042	Wierzchowo	3203052
Gryfino	3206043	Przybiernów	3204062	Wolin	3207063
Grzmiąca	3215052	Pyrzyce	3212053	Złocieniec	3203063

ISBN 978-83-60232-88-0

